

Bílé - Biele Karpaty

1/2024

75 Kč / 3 €

Naši motýli

Dům přírody

Pomalé
výlety

Velké šelmy

Podhájský mlýn

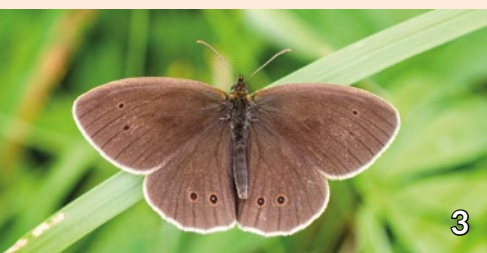
9 771211 363000

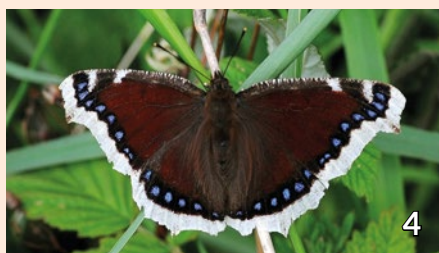
1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Naší motýli / Naší motýle

- 1 Modrásek černolemý / čiernoobrúbený (Foto Alois Kozubík)
- 2 Jasoň dymnivkový / chochlačkový (Foto Alois Kozubík)
- 3 Okáč prosíčkový / očkáň obyčajný (Foto Roman Maňák)
- 4 Babočka osiková (Foto Alois Kozubík)
- 5 Lišaj pupalkový (Foto Zdeněk Laštůvka)
- 6 Lišaj kyprejový / vrbicový (Foto Jakub Cibik)
- 7 Modrásek černolemý / čiernoobrúbený (Foto Roman Maňák)
- 8 Pernatuška trnková / pierkavec povojojý (Foto Roman Maňák)
- 9 Ostruháček ostružinový / ostrůžkár černicový (Foto Alois Kozubík)
- 10 Shluk modrásků (Foto Jaroslav Vyhníčka)

Obsah

ÚVODNÍK

Počasí už není (a nebude) jako bývalo 1

NÁŠ ROZHOVOR

Ze života entomologa 2

AKCE V BÍLÝCH KARPATECH

/ AKCIE V BIELYCH KARPATOCH
Dům přírody Bílých Karpat otevřen 4

Ostrožská Lhota Vesnicí roku 2023 6

Lidická hrušeň u Slavkova 7

ROK MOTÝLŮ

Naší motýli 8

Stav motýlov v Bielych Karpatoch 10

Jak lze naše motýly chránit? 12

Vítám vás na lukách! 13

Proměny krajiny CHKO Bílé Karpaty a jejího okolí 14

Z KRONIKY

Význam Bánovského pokladu 16

Prof. Ing. Vojtěch Řezníček, CSc. 16

Lanovka v Cigáně 17

NĚCO Z KULTURY

Podhájský mlýn ve strážnickém skanzenu 18

TURISTA ODPORÚČA / TURISTA DOPORUČUJE

Pomalé výlety v podhorí 19

TAJEMSTVÍ PŘÍRODY / TAJOMSTVO PRÍRODY

Čáp černý, skrytý velikán našich lesů 20

Velké šelmy 21

RECENZE

Z každé stránky na tě kouká... 22

POHÁDKA

O Maculince 23

PRO CHYTRÉ DĚTI

Letní soutěž o tričko 24

Počasí už není (a nebude) jako bývalo

Letošní jaro vypadá na pohled krásně, jen se nesmíme zároveň dívat do kalendáře. Než se nad tím zamyslíme, přečteme pár letošních titulků na portálu Klimatická změna, který provozuje ústav CzechGlobe: „Přicházíme o zimu. Za 20 let jsme v nížinách neměli trvalou sněhovou pokrývku, varuje bioklimatolog“, „Zima už nebude taková, jak si ji pamatujeme. Blíží se Řecku a Itálii“. A loni na podzim: „Klimatická změna mění podmínky pěstování bílého vína. Přejdeme na červené.“

Kvetoucí vstavače bledé nad Hostětinem, 9. dubna 2024 (Foto Aleš Moravec)

Pomocí trefných novinových titulků bychom mohli vytvořit celý úvodník. Možná by to bylo potřebné čtení pro uvědomění, v jakých časech žijeme, protože lidská paměť je krátká. Sotva přijde po úmorném období veder a sucha pár deštivých dnů, a ledaskdo je schopen nadávat na psí počasí. Vzpomeňme si, jak předloni o prázdninách (a ne kdysi) hořelo v Českém Švýcarsku, vloni pak stokrát rozlehleji v Řecku a část Slovinska ničily nebyvalé povodně, zatímco u nás panovalo příjemné léto.

Nastanou-li nebyvalá horka či sucha, dotazy často znějí: jde o nový normál? Ne, leda o nový abnormál. Nemáme žádné nově ustálené klima. Žijeme v době překotné klimatické změny způsobené tím, že Země nevrací do vesmíru tolik tepla, kolik ze Slunce přijímá. Je to vinou skleníkových plynů, především oxidu uhličitého a metanu, které stále více do atmosféry přidáváme. Tepelný přebytek při veškeré myslitelné snaze nevynulujeme dříve než v polovině století. Aby přebytek

zmizel, musíme během dvaceti let přestat užívat fosilní paliva – uhlí, ropu, zemní plyn. My a celý svět.

Globální oteplování se ve vědecké literatuře začalo nahrazovat pojmem globální ohřívání. Někdejší chod ročních období je už pryč. Staré rekordy horka jsou už jen pro trpké pousmání. Teplejší zimy jsou milé z hlediska účtů za topení, ale vpády velmi studeného vzduchu, které mohou být i silnější, dříve probuzené vegetaci škodí. Vyšší teploty v létě zase způsobují suchu kvůli vyššímu výparu vody z půdy.

Proměnu klimatu, kterou dnes zažíváme, předpověděli vědci zkoumající klimatický systém už před čtyřiceti lety. Celkové oteplení je totiž funkcí toho, kolik uhlí, ropy a fosilního metanu ještě spálíme. Ale taky toho, kolik bude na světě hovězího dobytka. Mělo by ho u nás být jen tolik, kolik se užívá místní pastvou, senem a pícninami. A pokud spotřebu fosilních paliv, masa a mléka na celosvětové úrovni rychle ubereme, oteplování se zpomalí a chod počasí se přestane výrazně měnit. Horka, sucha, požáry, bouřky i povodně sice budou o dost horší než dosud, ale těm se do velké míry přizpůsobit půjde.

Je potěšující, že vzrostl zájem obyvatel o vlastní fotovoltaiku, ale to zdaleka nestačí. Také je dobré seznámit se s *agri-voltaikou* – umístěním fotovoltaiky na

zemědělské pozemky, aby se výroba elektřiny kombinovala s produkcí potravin či pastvou. Může to společně dobře fungovat: panely stíní plodiny tam, kde je to přínosné.

Klíčové jsou větrné turbíny. Ty obrovské totiž fungují ve dne v noci a lépe v zimě než v létě. A jelikož největší spotřeba paliv v Evropské unii připadá na zimní vytápění, musí se snížení oxidu uhličitého (*dekarbonizace*) opřít o vítr – místní i dálkový, což vyžaduje nová mohutná elektrická vedení skrze celou Evropu. To bude znamenat nezbytné změny v naší krajině, na které se máme s otevřenou myslí připravit. Začít je mít rádi, cítit uspokojení nad tím, jak se v krajině i na okrajích sídel větrné elektrárny klidně otáčejí a vyrábějí obnovitelnou elektřinu. Z Karpat by pohled na dosavadní širé lány s novými větrnými turbínami byl uklidňující.

My, kteří se zabýváme ekologickou výchovou, víme, že děti, studenti i mnozí dospělí to velmi dobře chápou. Tak přece vnímáme větrné mlýny v Holandsku i v Kuželově.

Yvonna Gaillyová
Brno

RNDr. Yvonna Gaillyová, CSc., (*1955) vystudovala fyziku pevných látek. Od roku 1991 působí v ČSOP Veronica. Získala Cenu Josefa Vavrouška za „výjimečné přispění k rozvoji ekologického poradenství, aktivní propagaci principů udržitelného rozvoje a za obrovskou energii, kterou dává do realizace unikátních modelových projektů v obci Hostětín“.

Mandloně v plném květu, Hustopeče 17. března 2024 – dříve, než je dosud zaznamenáno. (Foto Aleš Moravec)

Ze života entomologa

Doc. Ing. Milan Králíček, CSc., je jedním z našich významných entomologů, který se specializuje na motýly. Stál také u zrodu Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty a byl prvním vedoucím její správy. Narodil se v r. 1935 v Brně, bydlel však až do r. 1954 v Uherském Hradišti, kde absolvoval základní školu a gymnázium. Vysokou školu, dnešní Mendelovu univerzitu, absolvoval v r. 1960. Již od prvního ročníku studia pracoval jako pomocná vědecká síla (PVS) na ústavu entomologie, kde také zpracoval svou diplomovou práci na téma Pídalky na ovocných dřevinách.

Našel jste po vysokoškolském studiu ve svém oboru uplatnění?

V září 1960 jsem v rámci takzvaného rozmišřovacího řízení nastoupil do zaměstnání v JZD Kyjov a o rok později jsem přešel do zemědělského nákupního a zásobovacího podniku v Hodoníně. Od roku 1962 jsem pak kromě toho pracoval jako okresní konzervátor ochrany přírody, kde jsem mohl uplatňovat své přírodovědecké, zejména entomologické znalosti. V souvislosti s touto funkcí jsem pak dostal za úkol připravit podklady pro vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty. V roce 1977 jsem nastoupil na Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody jako pracovník a později vedoucí správy CHKO. Odtud jsem v roce 1984 přešel do Agrochemického podniku v Hodoníně, kde jsem se věnoval ochraně rostlin.

Ukázka sbírky motýlů (Foto Jan W. Jongepier)

Jak jste pak získal své akademické tituly?

Bylo to v roce 1988, kdy jsem byl vyzván k nástupu do funkce odborného asistenta na agronomickou fakultu dnešní Mendelovy univerzity v Brně, kde jsem dokončil externí aspiranturu. Následně, v roce 1993, jsem se habilitoval a jako docent přednášel entomologii a ochranu rostlin až do odchodu do důchodu v r. 2001.

Znalosti a zkušenosti nezbytné k řádnému splnění této funkce jsem získával prakticky celý život. Už jako student gymnázia jsem se věnoval entomologii, především studiu motýlů, protože je považuji za jeden z nejvýznamnějších hmyzích řádů – nejen co se týká jejich vývoje a ochrany, ale určitě i jejich estetické stránky.

Výsledky své vědecké práce jsem průběžně publikoval v řadě článků v tuzemských i zahraničních odborných časopisech, které se zabývaly faunistikou [vyhledáváním, určováním a dokumentováním živočišných druhů na určitém území], bionomií [způsobem života] a taxonomií [klasifikací] motýlů. Také jsem se ale snažil popularizovat ochranu přírodního prostředí, především formou přednášek široké veřejnosti.

Pozorovat a studovat motýly je určitě hezký koníček, ale má to pro člověka nějaký praktický význam?

Pro mě osobně má výzkum hmyzu, tedy entomologie, význam ten, že spojuje pobyt v přírodě – za každého počasí a od jara do podzimu – s laboratorním zpracováním nasbíraného materiálu, což je doplněno i estetickou stránkou, protože řada motýlů je skutečně krásná.

Foto Jan W. Jongepier

A řekl bych, že studium hmyzu má dokonce rozhodující význam v řadě oborů lidské činnosti. Bez činnosti opylovačů by celá řada rostlinných druhů vyhynula během jedné vegetační sezony. Na druhé straně ale hmyz představuje, především v zemědělské výrobě a v lesnictví, nejdůležitější škůdce jednotlivých porostů.

Také je známo, že některé druhy hmyzu jsou význačnými přenašeči celé řady nebezpečných nemocí. Jednou z nich je malárie, která způsobuje každoročně miliony úmrtí. Kdyby se podařilo nějakým způsobem vyřadit z činnosti její přenašeče, komáry z rodu *Anopheles*, zachránilo by to každoročně obrovské množství lidských životů. Mezi hmyzem bychom našli řady dalších přenašečů, kteří zřejmě v minulosti vyvolávali morové a další epidemie.

Kromě toho jsou to však živočichové velmi zajímaví a mnozí z nich dokonce napohled krásní a jejich studium pomáhá řešit celou řadu obecně biologických a dalších problémů.

Co vám při studiu motýlů způsobilo největší radost?

Entomologa jistě potěší, když se v přírodě setká s něčím, co ještě nikdy neviděl. Několikrát se mi podařilo objevit nové druhy pro tehdejší Československo, respektive pro Moravu nebo Čechy. A dokonce i ve střední Evropě se může stát, že se objeví pro vědu nový, neznámý druh. Ten se potom popíše a pojmenuje.

Jeden takový druh z čeledi nesytkovitých jsem v šedesátých letech objevil na Hodonínsku. Larvy nesytek žijí uvnitř živých rostlin – jsou takzvané en-

Samička nesytky ochmetové
(Foto Zdeněk Laštůvka)

dofágní – a housenky tohoto druhu žijí v ochmetu, který roste na dubech, ale i ve jmelí na mnoha dalších dřevinách, čehož si předtím nikdo nevšiml. Podle živné rostliny dostal české jméno nesytky ochmetová, vědecky *Synanthedon loranthi*. Zpočátku byl považován za velkou vzácnost, postupem času se však zjistilo, že žije v řadě dalších evropských zemí.

Také se mně opakovaně stalo, že jsem zjistil skutečnosti, které ještě nebyly známe, a to také potěší. Třeba u některých nesytek, jejichž přítomnost u nás již byla před řadou let zjištěna, nebyla známa jejich bionomie a živná rostlina, protože byli sbíráni jako dospělci, a ne jako housenky v jejich prostředí.

Někdy je to o náhodě. Například v osmdesátých letech minulého století má žena vykopala na jižním Slovensku rostlinu, respektive její kořenovou hlavi-

ci, v níž byla dospělá housenka nesytky. Z housenky se doma asi za měsíc vylíhla samička druhu *Chamaesphecia colpiformis*, kterou jsem ještě nikdy viděl a jejíž živná rostlina nebyla dosud známa, protože na jižním Slovensku bylo tehdy nalezeno jen několik málo kusů dospělců. Při dalším průzkumu lokality jsme zjistili, že živnou rostlinou této nesytky je šalvěj hajní.

Řada lidí si klade otázku, zda výzkum tak jemných a křehkých živočichů, jako jsou motýli, je nemůže existenčně ohrozit.

Myslím si, že tuto záležitost by bylo vhodné podrobněji vysvětlit.

Motýli patří z hlediska svého rozmnožování k takzvaným R-stratégům. To znamená, že produkují velké množství potomstva, tedy vajíček, ale z nich se dospělosti dožije od každého z rodičů v průměru jen jeden potomek. Kdyby se totiž dožili dva, populace by rostla geometrickou řadou, tj. v další generaci čtyři, dále osm, potom šestnáct a tak dále, což by znamenalo rychlé přemnožení a následný kolaps. Mezi motýly existuje tedy obrovská přirozená úmrtnost.

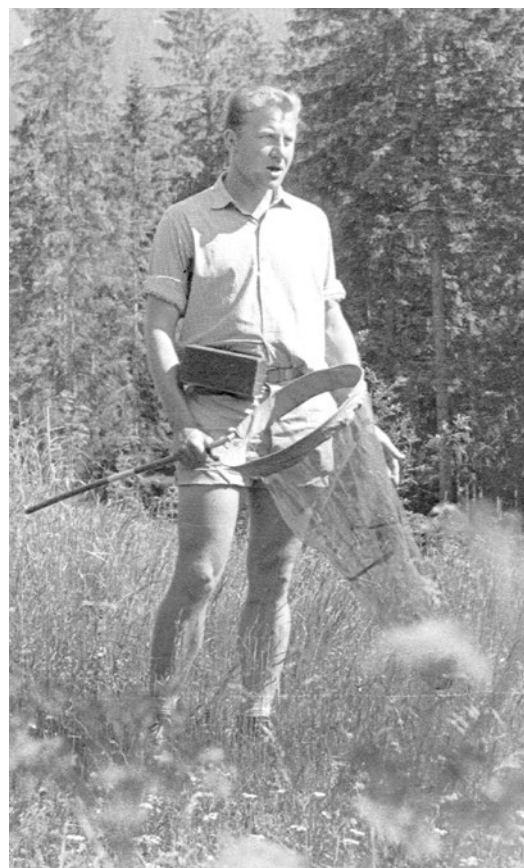
K tomu se v literatuře uvádí, že motorová vozidla v Evropě za jednu minutu teplé letní noci usmrtí větší počet kusů hmyzu než všichni entomologové dohromady za celé dvacáté století. Hmyzu totiž žije na světě v každém okamžiku asi trilion jedinců a jejich celková hmotnost je dvanáctkrát větší než hmotnost celého lidstva. Když je entomolog pilný a pracovitý, uloví, zpracuje a uloží za svůj život asi deset tisíc jedinců. Jeden netopýr však během jediné letní sezony uloví a sežere 2,5 až 4,5 kg hmyzu, především motýlů, což je – po-

dle velikosti jednotlivých druhů hmyzu a netopýrů – rovněž asi deset tisíc jedinců. Tedy celoživotní sběratelská práce entomologa má na hmyzí populaci vliv skutečně zanedbatelný.

V roce 1989 a také v roce 2019 jste obdržel vyznamenání od Ústřední výkonné rady Českého svazu ochránců přírody a v roce 2018 jste se stal laureátem Ceny starosty města Kyjova. Těší vás taková ocenění?

Jistě, vážím si jich. Nejdůležitější ale je, že si nejširší veřejnost konečně začíná uvědomovat, že je nejvyšší čas se otázkám ochrany životního prostředí seriózně věnovat.

Jan W. Jongepier

Na entomologické exkurzi kolem šedesátých let 20. století (Foto archiv Milana Králíčka)

Část sbírky nesytek (Foto Jan W. Jongepier)

V čísle 4/2000 tohoto časopisu najdete další rozhovor s Milanem Králíčkem s titulem Lidé netušili, o co ochránářům jde, ve kterém vzpomíná na své působení v rámci prvních roků existence CHKO Bílé Karpaty a přípravu jejího vyhlášení.

O problematice ohrožení motýlí fauny a její ochraně napsal v čísle 1/2015 článek s titulem Proč vymírají?

Dům přírody Bílých Karpat otevřen

Od března tohoto roku má své návštěvnické středisko i CHKO Bílé Karpaty. Na Bartolomějském náměstí v historické části města Veselí nad Moravou byl vybudován **Dům přírody Bílých Karpat**. Je to už jedenáctý dům přírody, který v České republice vznikl.

Foto Jitka Říhová

Dům byl oficiálně otevřen 15. března za přítomnosti ministra životního prostředí Petra Hladíka, hejtmana Jihomoravského kraje Jana Grolicha, starosty města Veselí nad Moravou Petra Koláře, ředitele Agentury ochrany přírody a krajiny Františka Pelce, starostů obcí Bílých Karpat, zástupců firem, které se na stavbě podílely, a mnohých dalších. Druhý den se mohla seznámit se vším, co dům přírody nabízí, také široká veřejnost.

Expozice

Jádrum Domu přírody Bílých Karpat je moderně pojatá expozice, která sází na hravost a interaktivitu. Za symbolického průvodce a maskota byla vybrána užovka stromová, která po celé expozici hledá vhodné místo pro svůj život. Základem jsou kresby Zoyi Volkové a vysvětlující texty na modrotiskovém podkladu, doplněné velkými barevnými podsvětlenými fotografiemi, krátkými filmy a řadou animací. Návštěvník se tak může sám rozhodnout, co si chce prohlédnout, či do čeho se zapojí. Myšleno bylo i na zájemce ze zahraničí: všechny texty, včetně těch ve hrách, jsou přes QR kód k dispozici v angličtině a němčině.

Expozice zabírá pět místností. První z nich s názvem *Pohled krajiny* představuje celý Karpatský oblouk, ukazuje nejzajímavější místa Bílých Karpat a také sezna-

muje s místními obyvateli v podobě sekáče a bylinkářky.

Pak následuje *Les*, kde je vysvětleno, jak se liší lesy světlé, hospodářské a bezzásahové. Jsou zde představeny typické druhy těchto lesů a zdůrazněn význam mrtvého dřeva. Každý si zde může otestovat své znalosti o lesním hos-

podání, zejména o tom, jaké lidské zásahy přispívají přírodě.

Další témata

Největší prostor zaujmají *Louky*, zabývající se bohatstvím bělokarpatských travních porostů z hlediska flory i fauny. Pomocí tzv. loukostroje lze sledovat osm příběhů, které se během roku na loukách odehrávají. Nezapomíná se zde ani na význam pramenišť a je ukázán rozdíl mezi kosenou loukou a pastvinou. Připomíná se i nutnost pravidelné péče o toto cenné dědictví.

V části *Nadzemí - Podzemí* je znázorněna propojenost těchto dvou světů formou interaktivní znalostní hry s úkolem vytvořit ideální krajinu. V *Podzemí* se dozvíte, jak je život pod našima nohama nesmírně bohatý a jakou roli půdní tvorové sehrávají při rozkladu organické hmoty a tvorbě humusu. Můžete si zde prohlédnout i unikátní záběry půdních organismů.

Zatímco v úvodu návštěvníka vítá pastevec a bylinkářka, v závěru expozice najde pastevec

a sadařku. Představují zde svou roli pro přírodu a krajinu nejen v textech a kresbách, ale i na krátkých videích. A pro ty, kteří se expozicí nechali inspirovat, je na posledním panelu připraveno dvacet tipů na výlety, včetně popisů trasy a výčtu přírodovědných a kulturních zajímavostí.

Další prvky

Samotná expozice je doplněná o řadu dalších prvků, které mají veřejnosti přiblížit přírodu Bílých Karpat a Pomoraví. Vedle sálu o loukách si můžete na otočném stole pod lupami prohlédnout semínka lučních bylin. Zde je vybudována i zvláštní skryš, kde je pro nejmenší k poslechu připraveno dvacet bělokarpatských pohádek napsaných i namluvených Pavlem Bezděčkou.

V budově nechybí ani knihovna s přírodovědnou literaturou či přednáškový sál, kde si lze prohlédnout 3D film *Tajemné Bílé Karpaty* a další filmy o přírodě. V ateliéru mohou probíhat různé praktické aktivity, včetně workshopů a kurzů, pro všechny věkové kategorie. Dům doplňuje ještě několik kanceláří a recepce, kde si můžete zakoupit tematické publikace a různé regionální produkty i originální plyšovou užovku.

Mimo zimní období jsou k dispozici i venkovní prostory s přírodní zahradou, kde najdete například hmyzí hotel, bylinkový záhon, ukázkou květnaté louky či torza dvou starých dubů, využitelná k dalším hrám. Především dětem je určený vodní prvek – model řeky s meandry, pomocí kterého lze zjistit, jak zadržet vodu v krajině. Zajímavostí jsou pozůstatky měst-

Slavnostní otevření domu přírody 15. března 2024 (Foto Jiří Tomeš)

Členové oddílu Scarabeus v expozici (Foto Rozálie Rosíková)

ských středověkých hradeb, které jsou zde vidět na jediném místě ve městě.

Výstavba

Dům přírody Bílých Karpat vznikl rozsáhlou rekonstrukcí původního objektu ZO ČSOP Bílé Karpaty, kde sídlilo i Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty a správa CHKO měla jedno ze svých pracovišť. K tomu byla na místě dvou sousedních rodinných domků postavena nová budova v pasivním stylu, kde se o topení stará rekuperační jednotka, v případě potřeby i plynový kotel. Solární panel zabezpečuje ohřev teplé vody. Dalším ekologickým prvkem je zelená střecha, která bude pomáhat regulovat teplotu. Celý objekt je navržen jako „chytrý dům“, tj. topení, elektroinstalace, klimatizace apod. jsou řízeny automaticky. Výstavbu domu přírody s expozicí projektovala firma G G Archico, a. s., Uherské Hradiště. Na obsahu expozice spolupracovali kolegové ze správy CHKO Bílé Karpaty a VIS Bílé Karpaty. Ti se nadále podílejí i na zdejších současných aktivitách.

Výstavba se neobešla bez menších i větších finančních a praktických problémů. Kvůli covidové epidemii a válce na Ukrajině vzrostly ceny stavebních materiálů do nečekaných výšek, což ohrozilo realizaci stavby. Projekt byl z 85 % financován

Evropskou unií z Operačního programu Životní prostředí. Na zbylých 15 % se nám podařilo kromě vlastních zdrojů získat i velkou finanční podporu Jihomoravského kraje a města Veselí nad Moravou, pomohly i příspěvky obcí Blatnice pod Svatým Antonínkem, Javorník, Nová Lhota a Štítina nad Vlčí - Popov.

V průběhu stavby se objevily i různé technické problémy, z nichž největší se týkal pozůstatků středověkého městského opevnění. Protože část hradební zdi byla místy vyplněna nepálenými cihlami (kotovicemi) a demolice dvou objektů některé části staticky narušila, zeď se částečně zhroutila. Nakonec bylo statikem rozhodnuto hradby na jednom konci snížit na 1,5 m a postupně navýšit na původní šestimetrovou výšku. Znamenalo to další zvýšení nákladů o asi milion korun...

Aktivity

Dům přírody by měl být více než muzeum, a tak postupně vzniká bohatý celoroční doprovodný program. Naši představujeme, že se dům bude hemžit aktivitami od odborných přednášek, besed, setkání a seminářů až po výukové programy pro školní mládež. Sešli se zde již zástupci moravských domů přírody a proběhlo setkání Botanické sekce, v plánu jsou třeba setkání starostů, zemědělců a nevládních organizací působících v Bílých Karpatech. Veřejnost se může těšit na přednášky o zdejších broucích, motýlech, ptácích, houbách aj., některé budou spojené s vycházkami. V létě bude dům na dva týdny základnou příměstských táborů Karpatáček, od nového školního roku by zde měla být obnovena celoroční činnost kroužku Karpatáček.

Tolik, co se týká prostorů samotného domu přírody. Na prohlídku expozice

Program Dům přírody

Dům přírody je název programu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, v rámci kterého realizuje moderní návštěvnická střediska po celé republice.

Domy přírody (DP) mají za cíl představit veřejnosti přírodní a kulturní dědictví jednotlivých chráněných krajinných oblastí či dalších chráněných území a nasměrovat turisty na vhodné lokality.

Dnes již fungují DP Moravského krasu, Litovelského Pomoraví, Poodří, Žďárských vrchů, Českého ráje, Blaníku, Třeboňska, Brd, Českého lesa a Slavkovského lesa. V březnu byl otevřen DP Českého krasu, těsně před otevřením jsou i DP Hodonínské Důbravy a Pálavy.

Při realizaci domů přírody Agentura (a její regionální pracoviště) spolupracuje s dalšími partnery. V případě DP Bílých Karpat je investorem i provozovatelem vešlešská ZO ČSOP Bílé Karpaty, která je aktivní v údržbě a obnově lučních porostů, v záchraně odrůd ovocných dřevin a vydává také tento časopis.

však budou navazovat i vycházky s průvodcem do přírody Bílých Karpat a Pomoraví, aby si tak návštěvníci uvědomili, kde je ta opravdová příroda.

Věříme, že se nový dům přírody stane oblíbeným návštěvnickým střediskem a spolu s doprovodnými osvětovými aktivitami přispěje k poznání přírody (nejen) Bílých Karpat u široké veřejnosti.

Aktuální informace o domu přírody lze sledovat na www.dumprrody.cz/ bilekarpaty a na Facebooku.

Ivana Jongepierová
Jitka Říhová
ZO ČSOP Bílé Karpaty

Hra o hospodaření v lese (Foto Jan W. Jongepier)

Ostrožská Lhota Vesnicí roku 2023

Mezi Blatnicí, Ostrožskou Novou Vsí a Hlukem leží v podhůří Bílých Karpat nenápadná obec Ostrožská Lhota s přibližně 1490 obyvateli. Dnes, poté co byla loni v září oceněna titulem Vesnice roku 2023, je však známá po celé zemi.

Ostrožská Lhota, pohled od severu (Foto Marek Blahuš)

Vyhlášení se konalo na Jarmarku venkova v Luhačovicích, který je součástí mezinárodního festivalu dětských folklorních souborů Písní a tancem. Při této příležitosti převzal starosta obce Ostrožská Lhota Roman Tuháček od náměstka ministra pro místní rozvoj Radima Sršně první cenu v soutěži Vesnice roku 2023.

Inspirace

Loňského 27. ročníku soutěže se zúčastnilo 175 obcí, ze kterých se do finále dostalo 13 vítězů krajských kol. Komise hodnotila aktivitu občanů, úroveň společenského života, celkový obraz vesnice, občanskou vybavenost a infrastrukturu, spolupráci s podnikateli v obci, veřejná prostranství, péči o zeleň a krajinu a v neposlední řadě také koncepční dokumenty obce. Na základě těchto kritérií vyšla Ostrožská Lhota jako nejlepší.

V obci působí dvě desítky spolků různého druhu. Návštěvníci mo-

Soutěž Vesnice roku vyhlašuje od roku 1995 Spolek pro obnovu venkova, Svaz měst a obcí, Ministerstvo pro místní rozvoj a od roku 2007 i Ministerstvo zemědělství.

Jejím cílem je snaha povzbudit obyvatele vesnic a obcí k aktivní účasti na rozvoji svého domova, zveřejnit rozmanitost a pestrost obnovy vesnic a upozornit širokou veřejnost na význam venkova.

hou zavítat do lidového domku Háječek nebo obecního muzea s archeologickými nálezy. Do dalších let obec plánuje například rekonstrukci základní školy nebo úpravu veřejných prostranství a zeleně. K tomu jistě pomůže finanční odměna ve výši 2,6 milionu korun v rámci získaného titulu Vesnice roku 2023.

„Vítězové soutěže jsou skvělou inspirací pro další obce, které se, věřím v hojném počtu, přihlásí i do dalšího ročníku,“ prohlásil ministr pro místní rozvoj Ivan Bartoš. Ostrožská Lhota bude tak vzorem pro další obce. Jeho náměstek Radim Sršněň k tomu dodal: „Malé obce jsou naším rodinným stříbrem a je až neuvěřitelné, co všechno dokážou. Díky soutěži Vesnice roku je to vidět.“

Již dříve získaly titul Vesnice roku i další dvě obce v Bílých Karpatech, a to Komňa v roce 2011 a Dolní Němčí v roce 2018. Druhé místo v celostátní soutěži získala Tvarožná Lhota (2012), třetí místo pak Hroznová Lhota, Suchá Loz, Kozojídky a Slavkov.

Jan W. Jongepier

Letní akce / Letné akcie

- **Festival léčivých rostlin.** Hostětín, Centrum Veronica, 8.–9. červen. Série přednášek z oblasti čínské, indické i evropské fyzioterapie. Podrobnosti na hostetin.veronica.cz/node/1436
- **Horňácké kosení.** Malá Vrbka, nad obcí, 15. červen. Folklorní akce, botanická vycházka. Kontakt: www.malavrbka.cz
- **Seno, pot a Žitková.** Žitková, přírodní rezervace Hutě, 29. červen – 4. červenec. Kosení unikátních orchidejových luk a sušení sena, exkurze s přírodovědci, historky svérázných Kopaničářů. Kontakt: Hnutí Brontosaurus Mařatice – Matěj Štěl, zitkova@brontosaurus.cz, tel. 773 942 023
- **44. tradiční kosení a škola ochrany přírody a krajiny.** Valašské Klobouky, přírodní rezervace Bílé potoky, 29. červen – 6. červenec a 7.–14. červenec. Škola ochrany přírody, krajiny a člověka. Kontakt: Kosenka – Miroslav Janík, kosenka@kosenka.cz, tel. 736 777 144
- **Letný pracovní ochranný tábor Bučkova jama.** Vrbovce, PP Bučkova jama, 13.–20. júl. Hrabanie, sušenie a odpratávanie sena. Info: www.koza.sk
- **Grúň.** Nová Bošáca, PP Grúň, 22.–27. júl. Tábor pre rodiny s deťmi. Hrabanie, sušenie a odpratávanie sena. Ubytovanie na terénnej stanici Grúň. Info: www.koza.sk
- **Pobyt pro (pra)rodice s dětmi, program pro děti 3–6 let.** Hostětín, Centrum Veronica, 29. červenec – 2. srpen. Podrobnosti na hostetin.veronica.cz/node/1426. Kontakt: Eliška Běhálková, eliska.behalkova@veronica.cz

Horňácké kosení (Foto Jan W. Jongepier)

Lidická hrušeň u Slavkova

Na podzim roku 2022 byla v okolí Slavkova otevřena nová naučná stezka. Nese název Kronika slavkovské krajiny a prezentuje historická a přírodní témata spjatá s podhorskou lokalitou. Stezka je doplněna novou zelení zkrášlující kolorit naučné trasy.

Miroslav Kaliba z Lidic při sázení hrušně na slavkovské naučné stezce
(Foto Libor Švardala)

Vedle přiblížení událostí spjatých s II. světovou válkou a partyzánským odbojem si tvůrci stezky z ČSOP Pantoflíček dali za úkol prezentovat také místní přírodu. Doplnkovým záměrem bylo též posílení biodiverzity a malebnosti území, a tak do konceptu stezky byla zahrnuta výsadba zeleně.

Hrušně

Protože pro Bílé Karpaty jsou typické ovocné stromy rostoucí ve volné přírodě, členové ČSOP se rozhodli vysázet u některých zastavení tradiční vysokokmenné odrůdy. Zvoleny byly hrušně, a to konkrétně odrůdy Tatarka a Muškatečka. Jeden vysazený strom krásil loučku u třetího zastavení stezky, které pojednává o solitérních stromech v krajině. Druhý strom se tyčí nad Slavkovem u odpočinkové lavičky v závěrečném úseku trasy. Výsadba byla bohužel poškozena spárkatou zvěří, a tak bude muset být na podzim obnovena a lépe zabezpečena.

Třetí strom vysazený v rámci projektu stezky je jedinečný. Jde totiž o štěp Lidické hrušně – Pařížanky, která přežila nacistickou likvidaci středočeské obce. Tento strom doplnil slavkovskou stezku na pod-

zim minulého roku a nyní zdobí vyhlídku u druhého zastavení. Mimochodem je to pár set metrů od místa, kde roste chráněná staletá hrušeň v Horním poli, památný strom též spjatý s událostmi II. světové války.

Výsadba

Odnože Lidické hrušně jsou po České republice šířeny od roku 2012, a takto bylo vysázeno již 33 stromů. Díky kontaktům slavkovského starosty Libora Švardaly se podařilo domluvit vysazení štěpu památného stromu i v Bílých Karpatách. Do Slavkova proto 25. října zavítal zástupce občanského spolku Lidice Miroslav Kaliba. Ten strom osobně přivezl a také si pro místní připravil poutavou přednášku. Při slavkovské výsadbě asistovala skupina dětí z místní mateřské školy

vedená učitelkou a knihovnicí Miroslavou Končítikovou, členkou ČSOP Pantoflíček. Byla to krásná akce propojující nejen generace účastníků, ale také minulost s přítomností.

Opomenout bychom však neměli ani záhon Lidických růží, který zpestřuje první zastavení pětikilometrové okružní trasy u parčíku nedaleko obecního úřadu. Více o stezce na www.obecslavkov.cz/obec/info-pro-turisty/naucna-stezka-kronika-slavkovske-krajiny.

Petr Slinták

Letní akce / Letné akcie (pokračování)

- **Kopanickými chodníčky.** Žitková, část Hutiska, 3.–10. a 10.–17. srpen. Letní tábory pro rodiče i prarodiče s dětmi od 4 let i bez dětí a studenty. Práce v sadu a na loukách, program pro děti, řemesla, výlety. Info: Hnutí Brontosaurus Oldomáš, <https://brontosaurus.cz/akce/12013> a 12014
- **Pobyt pro (pra)rodiče s dětmi, program pro děti 7–12 let.** Hostětín, Centrum Veronice, 5.–9. srpen, 12.–16. srpen. OBSAZENO, možnost přihlásit se jako náhradník. Podrobnosti na hostetin.veronica.cz. Kontakt: Eliška Běhálková, eliska.behalkova@veronica.cz
- **Tábor v genofondovom sade.** Stará Turá, část Sůš - Lazy, 8.–11. august. Kontakt: preprirodu@gmail.com
- **Klimatická akademie 2024.** Hostětín, Centrum Veronica, 16.–21. srpen. Inovativní vzdělávací program zaměřený na osvětu a aktivní zapojení veřejnosti do zvládnání klimatické krize. Podrobnosti na hostetin.veronica.cz/node/1430. Kontakt: Michaela Gajdošová, michaela.gajdosova@veronica.cz

Foto Ivana Jongepierová

Naši motýli

Z obrovské říše hmyzu, který na světě žije (přes milion druhů!), patří motýli k jednomu z nejpočetnějších řádů. Pro svoji krásu a atraktivní vzhled jsou dlouhodobě cílem zájmu spousty amatérských nadšenců i vědeckých odborníků. Díky nim byl v České republice prokázán výskyt přibližně 3550 druhů motýlů, na Slovensku ještě o asi 50 více.

Vřetenuška ligrusová
(Foto Alois Kozubík)

Počet druhů na našem území se v průběhu času mění, což je často způsobeno činností člověka. Globální oteplování, neúnosné intenzivní hospodaření, chemizace a postupující „zabetonování“ krajiny v posledních letech umožňují jednak šíření a často i trvalý výskyt teplomilných druhů, ale bohužel také urychlují vymírání druhů a zapříčiňují prudký úbytek četnosti populací. Mnohé druhy jsou tak skutečně existenčně ohroženy, a to je hlavní důvod, proč Český svaz ochránců přírody tento rok vyhlásil **Rokem motýlů**.

Denní a noční motýli

Motýly lze podle denní doby letu dospělců rozdělit na dvě skupiny – denní a noční. Veřejnosti nejznámější jsou většinou pestrobarevní denní motýli z nadčeledi *Papilionoidea*, jichž je v ČR známo 148 druhů, na Slovensku 167. Na moravské straně Bílých Karpat bylo zaznamenáno 131 druhů, některé z nich však už jsou považovány za neznámé nebo vymřelé. Pro Biele Karpaty zatím neexistuje celkový přehled.

Všichni dospělci denních a nočních motýlů mají dva páry křídel (někteří je však mají zakrnělá), která jsou typicky krytá drobnými šupinami. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami je více než jen doba jejich aktivity (která ostatně ani není rozhodující). Denní motýli mají tykadla na konci ztlustělá, kdežto u nočních motýlů jsou nitkovitá, různé obrve-

ná, ozubená a často výrazně zpeřená. Ve stavu klidu noční motýli mají křídla většinou složená střechovitě, přičemž přední zakrývají zadní a překrývají zadeček, zatímco denní je drží přitisklá k sobě nad tělem. Dále bývají noční motýli zpravidla méně pestří, jsou zbarveni spíše nenápadně.

Existuje však řada nočních druhů, kteří létají i ve dne. Příkladem jsou vřetenušky (*vretienky*) nebo kolibříku podobná dlouhozobka svízelová (*lišaj marinkový*).

Ze života motýlů

Motýlí život prochází čtyřmi stadii – vajíčko, housenka, kukla a dospělec. Hlavním úkolem dospělých motýlů je rozmnožovat se, tedy spářit se a pak naklásť **vajíčka**. S nimi samičky zalétají kolem místa, kde se vylíhly, ale v některých případech (u tažných druhů) i stovky kilo-

Bělásek ovocný – vajíčka
(Foto Zdeněk Laštůvka)

metrů. Kam svá vajíčka umísťují a jestli jsou kladeny v hromadné snůšce nebo jednotlivě, se liší druh od druhu. Často jsou úzce vázány na určité byliny, keře nebo stromy a jsou podle nich pojmenovány, například babočka kopřivová (*přhlavová*), žlutásek řešetlakový nebo bělopásek topolový. Pro nalezení správné živné rostliny a místa pro uložení vajíček mají motýli velmi citlivé smysly, zejména čich, zrak a hmat.

Po několika týdnech se z vajíček vylíhnou **housenky** (larvy), které se živí listy, květy nebo jinými pletivy na povrchu rostlin, některé druhy žijí uvnitř listů, plodů, ve stoncích, nebo i ve kmenech a korenech stromů. Některé se živí několik

týdnů a dokáží svou hmotnost zvětšit až několikatisícinásobně, určité druhy zůstávají housenkou i několik let.

Když dospějí, housenky si podle druhu najdou klidné, bezpečné místo v přírodě nebo i v lidských obydlích a přemění se v další stadium – v **kuklu**. Navenek to vypadá, že kukla pouze odpočívá, nepřijímá potravu a neroste, ale uvnitř kukly se odehrávají velké změny – postupně se v ní přestavuje housenka v dospělého motýla (imago).

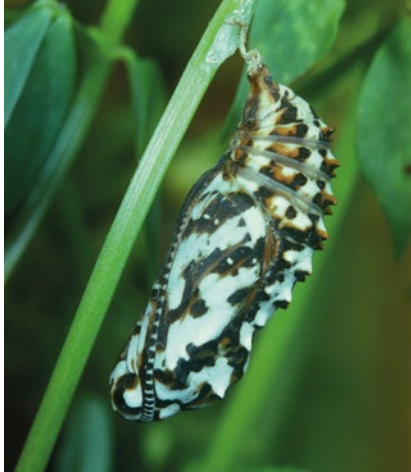
Když je vývoj dokončen a jsou pro daný druh vhodné podmínky, dochází k prasknutí kukly a z obalu se vysouká **dospělec**. Ten si na vhodném místě „napumpuje“ a rozevře svá křídla, oschne a po chvíli je schopen letu. Už dále neroste a některé druhy mají dokonce zakrnělé trávící ústrojí a využijí jen zásobní látky, které si uložila při svém žíru housenka. Většina druhů musí v dospělosti přijímat potravu – nektar, kvasící mízu, rosu z listů a často i vlhkost z půdy, sají např. i exkrementy pro získání vody a živin. Bez nich často nedochází u samiček k dokončení vývoje vajíček a motýli zahynou bez možnosti založit potomstvo. Dobře jsou známi denní motýli obletující květy, ze kterých sají nektar, a zároveň tak květy opylují, čímž mají v přírodě i pro člověka nezanedbatelný význam.

Různé strategie

Motýli v našich zeměpisných šířkách musí nějak přečkávat zimu. Děje se to v různých stadiích, která jsou pro každý druh specifická. Může přezimovat vajíčko, housenka, kukla i dospělec. Některé druhy baboček – například babočka kopřivová, babočka paví oko a babočka bílé C (*zubatokřídla*) – tvoří během roku dvě generace, přičemž druhá generace se před zimním obdobím schovává třeba v lidských stavbách nebo (třetí jmenovaný) v lese, v křovinách a na stromech. Takže přezimují jako dospělci. To je důvod, proč lze tyto motýly vidět létat už brzo na

Lišaj pryšcový – housenka (Foto Jakub Cibik)

Hnědásek květeločný – kukla
(Foto Zdeněk Laštůvka)

jaře a někdy při silné oblevě i uprostřed zimy. Nejdelsí život mají dospělci žlutáška řešetlákového, kteří se vylíhnou v červenci a jsou schopni po zimě ještě žít dále až do června.

Některé další druhy přežívají zimu dalším zajímavým způsobem. Podobně jako tažní ptáci odlétají na podzim na jih často až do Afriky a překonávají přitom klidně vzdálenost tisíce a více kilometrů. Z našich denních motýlů je to například babočka admirál, babočka bodláková a žlutásek čilimníkový (*vičencový*). Na jihu přezimují také někteří noční motýli, mimo jiné dlouhozobka svízelová nebo lišaj svačkový (*pupencový*). V posledních letech při citelném globálním oteplování některé z těchto druhů přezimují i u nás, a tak se často můžeme s některými z nich setkat už v únoru nebo březnu.

Zajímavý vývoj mají někteří modrásci. Neobejdou se bez spolupráce s mravenci. Jejich housenky, když dosáhnou určitého vývoje, se spustí pod živnou rostlinu. Napodobují vůni mravenčí larvy a mravenci je opatrně přinášejí do mraveniště, kde se jim modrásci odměňují požitáním mravenčích larev, nebo je mravenci dokonce krmí jako své potomstvo. V mraveništi se i zakuklí a čerstvě vylíhlí motýli musí rychle opustit mraveniště. Jde jim o život, protože na rozdíl od housenek a kukel nejsou před mravenci nijak chráněni.

Škůdci

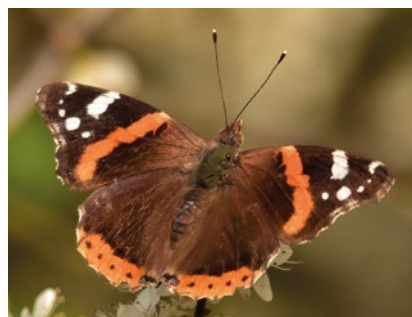
Ve volné přírodě nebo na zahradě nás potěší především denní motýli svými barvami, zajímavými kresbami a hbitým letem. Také hrají nezastupitelnou roli v opylování zemědělských plodin, okrasných rostlin a ovocných stromů. Ovšem některé hladové housenky mohou svým hostitelským rostlinám ublížit a způsobit tak značné škody.

Pěstitele zelí nebo květáku se musí obávat běláška zelného (*mlynárik kapus-*

tový) nebo příbuzných bělásků, jejichž zelené housenky se na konzumaci těchto plodin s námi rády podílejí. Oblíbený keř zimostráz vřdyzelený neboli krušpánek je v posledních letech na mnohých zahradách decimován nebo zcela zničen působením drobného nočního motýla zavíječe zimostrázového (*vijačky krušpánové*). Trápí nás rovněž klíněnka jírovcová (*ploskáčik pagaštanový*), která napadá a oslabuje stromy jírovce maďalu (*pagaštanu konského*). Také holožírky dubů jsou způsobeny přemnožením housenek. V tomto případě se jedná většinou o obaleče dubového (*zeleného*), který se typicky objevuje ve vlnách: jsou roky rozsáhlého výskytu housenek a další roky, kdy se zdánlivě nevyskytuje vůbec.

Bílé Karpaty

Bělokarpatské pohoří je pro výskyt motýlů důležitým územím už jen kvůli tomu,

Babočka admirál
(Foto Helena Letrichová)

že je zde zaznamenáno téměř 90 % českých druhů denních motýlů. Pro řadu z nich náš region dokonce nese zvláštní odpovědnost, protože jsou chráněné v rámci evropské Směrnice o stanovištích č. 92/43/EEC (označené *) nebo mají zde jediné místo výskytu.

Nejvíce je sledován, nebo spíše byl, žlutásek barvoměnný* (*žltáčik zanovátový*), pro kterého byly moravské Bílé Karpaty do konce prvního desetiletí tohoto století v Česku jediným místem, kde se vyskytoval. Pak už stejně jako v Německu, Rakousku nebo Maďarsku vymřel. Poslední zbytky jeho populací snad ještě přežívají na slovenské straně Bílých Karpat.

Trochu lepší je stav u jasoně dymnivkového* (*chochlačkový*), který sice v Čechách už vymřel, ale u nás po značném poklesu zase v posledních letech mírně přibývá, i když nedosahuje takových počtů jako dříve. Bílé Karpaty jsou také dů-

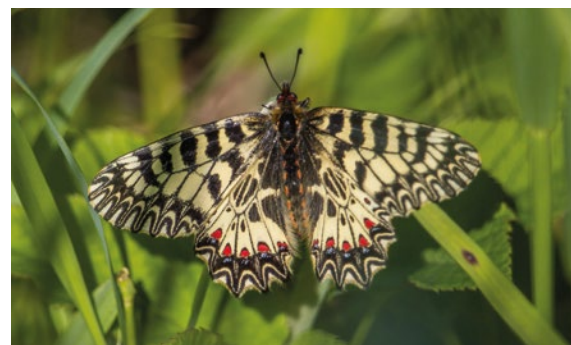
ležitá pro běláška (*mlynárika*) horského, který má jedinou stabilní populaci v Česku právě zde – na Velké Javořině, Lopeníku a Nedašovsku. Na Slovensku se vyskytuje téměř ve všech pohořích. Tento druh lze jen obtížně odlišit od běžného příbuzného běláška řepkového, zvláště samečci jsou velmi podobní. Pestrokřídlec podražcový* (*pestroň vlkocový*) se skutečně exoticky tvarovanými a kreslenými křídly je naopak druhem teplomilným, proto se vyskytuje především v nížinách jihovýchodní Moravy a Slovenska a v podhůří Bílých Karpat.

Mezi všeobecně nejhroženější motýly patří například někteří modrásci. Může za to jejich úzká vazba na živnou rostlinu a současně na konkrétní druh mravenců. Zejména pro druhy rodu *Phengaris* patří Bílé Karpaty mezi nejvýznačnější oblasti v České republice. Jsou totiž jedním z mála míst, kde žijí v poměrně stálých populacích všechny středoevropské druhy.

Z čeledi babočkovitých (babočky, hnědásci, perleťovci a okáčci) se v poslední době podařilo na našem území objevit i několik nových druhů. Výskyt perleťovce ostružinového (*černicového*) je v ČR omezený na jihovýchod republiky a je v Bílých Karpatech už dost běžný. Na Slovensku se však vyskytuje roztroušeně po celé zemi. A další z mála dobrých zpráv nakonec: hnědásek diviznový (*nevädzový*), který byl po roce 1983 v Česku považován za nezvěstný, se v roce 2013 opět podařil zjistit právě na území Bílých Karpat. I pro tento druh však platí, že je na Slovensku rozšířenější, přestože ani zde není nikde hojný.

Ohrožení noční motýli

I mezi noční motýly patří několik ohrožených druhů. V prvé řadě je třeba ukázat na oranžovohnědého bourovce (*priadkovce*) trnkového*, který se v ČR vysky-

Pestrokřídlec podražcový (Foto Ivana Jetelinová)

Prástevník kostivalový
(Foto Alois Kozubík)

tuje jen na jižní Moravě a je v jihozápadní části Bílých Karpat znám z několika míst. Na Slovensku je jeho výskyt v současnosti taky ojedinělý. Evropsky chráněný je i prástevník (*spridač*) kostivalový*. Tento druh není u nás příliš vzácný a vyskytu-

je se kromě vrcholků hor na celém našem území. Jiná situace je například v Němecu nebo Rakousku, kde je silně ohrožený.

Z bělokarpatského pohledu ještě stojí za zmínku skupina ve dne aktivních nočních motýlů z čeledi vřetenušek. Žije zde 19 z 22 českých druhů.

U mnoha nočních motýlů a zejména u drobných motýlů nemáme téměř žádné poznatky o stavu jejich populací. Tvoří okolo 95 % z celkového počtu našich motýlích druhů a mají velmi pestré životní nároky. Proto je lze před vyhynutím chránit především tím, že zachováme dostatečně velké územní celky s různými stanovišti a na to navážeme cílené zásahy, které podporují jejich biodiverzitu.

Jan W. Jongepier

Děkuji Janu Uříčáři za doplňky a odborné připomínky k textu.

Stav motýlův v Bielych Karpatoch

Znalosti o faune motýlův Bielych Karpát sú zatiaľ veľmi kusé a lokálne. Komplettný zoznam druhov, ktorých výskyt bol zistený, nebol doposiaľ spracovaný. Malou výnimkou v tomto území sa javí len širšie okolie Vršatca, kde pozornosť výskumníkov pútal predovšetkým tunajší výskyt jasoňa červenoookého.

Na Slovensku prebieha cielený monitoring druhov európskeho významu v sieti trvalých monitorovacích lokalít (TML). Na území Bielych Karpát sa z tejto celoslovenskej siete nachádza 12 TML, na ktorých je monitorovaných 8 druhov. Získané údaje slúžia ako podklad pre prípravu správy o stave európsky význam-

Ohniváčik zlatobyľový
(Foto Alois Kozubík)

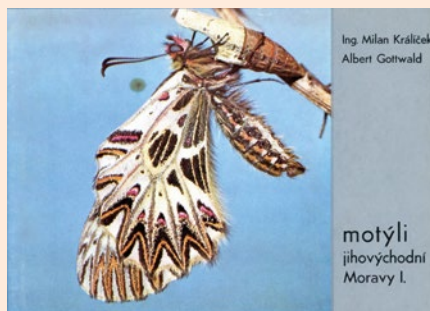
ných druhov (tzv. reporting) a na lokálnej úrovni slúžia pre nastavenie vhodného manažmentu. Okrem početností cieľových druhov a stavu biotopu sú súčasne zaznamenané aj sprievodné druhy motýľov. V praxi je to jedna, u dvojgeneračných druhom maximálne dve návštevy TML v optimie výskytu cieľového druhu. Čo znamená, že všetky druhy motýľov vyskytujúce sa pred a po termíne tejto návštevy TML celkom unikajú pozornosti.

Biele Karpaty

Okrem tohto monitoringu prebieha v súčasnej dobe cielavedomejšie sledovanie motýľov v Bošáckej a Moravskoslovenskej doline v priestore, ktorý sa z väčšej časti prekrýva s územím európskeho významu Holubyho kopanice. Tento monitoring priamo súvisí s aktivitami LIFE projektov realizovanými Bratislavským regionálnym ochranným združením (BROZ). Zaznamenaná prítomnosť a po-

Podrobnejší informácie k motýľom Bílých/Bielych Karpat

- Motýli Bílých Karpat z pohľadu ochrany prírody (M. Králíček – Okresní kulturní středisko Uh. Hradiště 1981)
- Motýli jihovýchodní Moravy I, II. a III. (M. Králíček, A. Gottwald – Uherské Hradiště 1984–1987)
- Chránená krajinná oblasť Biele Bíle Karpaty – Motýle (F. Kopeček, L. Vířaz – Ekológia 1992)
- Motýli Bílých a Bielych Karpat (A. Gottwald, V. Bělín – Přírodovědný klub v Uh. Hradišti 2001)
- Atlas rozšíření vybraných druhů živočichů CHKO Bílé Karpaty – Motýli (J. Uříčář – ZO ČSOP Bílé Karpaty 2006)
- Louky Bílých Karpat – 19. Hmyz. Motýli (Lepidoptera) (J. Uříčář – ZO ČSOP Bílé Karpaty 2008)
- Zásady péče o významné druhy motýlů Bílých Karpat (J. Uříčář, I. Jongepierová, T. E. Vondřejc – ZO ČSOP Bílé Karpaty 2016)

Články o bělokarpatských motýlech v tomto časopise

- Co se stane s motýly v zimě? (F. Kopeček, 1/1996)
- Složitý život modráška bahenního (B. Lebloch, 3/2005)
- Žltáčik zanoväťový – obeť prílišného využívania trávnych porastov? (P. Deván, 1/2009)
- Naši denní motýli (J. Uříčář, 1/2014)
- Proč vymírají? (M. Králíček, 1/2015)
- Evropsky chráněné druhy (12) – Lišaj pupalkový (J. Uříčář, 1/2016)
- Deštníkové druhy hmyzu (M. Plátek, 1/2019)
- Vráti se k nám Apollo? (M. Petru, 1/2022)
- Osenice západní v Bílých Karpatech (M. Králíček, 2/2022)
- Apollo se pomalu vrací (R. Maňák, 1/2023)

Moravskolieskovská dolina, lokalita s výskytom modráčika krvavcového, modráčika bahnskoveho a ohniváčku veľkého – mozaiková kosba (Foto Ľubomír Víťaz)

četnosť druhov motýľov poskytuje spätnú väzbu k forme a intenzite aktuálne nastaveného manažmentu a môže viesť k jeho úpravám, zjemneniu alebo zintenzívneniu. Súčasne poskytuje, i keď iba čiastočný, no v každom prípade reálny obraz o zmenách fauny motýľov vo vzťahu k hospodáreniu v uvedenej oblasti a vplyvoch prebiehajúcej klimatickej zmeny, najmä vysychania krajiny. Súčasný spôsob hospodárenia na lúčnych porastoch má pre podmáčané plochy, prameniská a močiare vo väčšine devastatívny charakter. Hospodáriace subjekty tieto miesta zámerne obchádzajú, čím dochádza po zarastení drevinami k narušeniu ich vodného režimu a vysychaniu. Zánikom týchto biotopov sa prirodzene neznižuje iba retenčná schopnosť lúč, ale súčasne sa znižuje aj diverzita živočíchov a rastlín.

Vlhké lúky

Z denných motýľov možno spomenúť ohniváčka modroleského, ohniváčka štiavového (*modrolemeho*) alebo ohniváčka zlatobyľového (*celíkoveho*), z nočných druhov spriadača purpurového (*prástevníka angreštového*). Tieto, pred dvomi dekadami bežné druhy vlhkých lúč sú po zániku vhodných biotopov v sledovanom území už zriedkavé až vzácné. Učebnicovým príkladom sú európsky významné druhy modráčik krvavcový (*očkovaný*) a modráčik bahnskovej. Larvy týchto druhov sa vyvíjajú v kvetných hlávkach krvavca v plochách s dostatkom vlhky, a tak zánikom plôch s nenarušeným vodným režimom by tieto druhy v oblasti nenávratne vyhynuli.

smlzom (*třtinou*) kroviskovým hostia už stabilné populácie súmračníka čierneho.

Zarastené lúky, pastviny, lemy

V neposlednom rade má na faunu motýľov Holubyho kopaníc negatívny vplyv nedostatok extenzívnej voľnej pastvy a zmeny v jemnej štruktúre krajiny. Pasienkové druhy motýľov, akými sú modráčik čieročiarokavý (*východní*) alebo európsky významný druh modráčik čieroškrvnný neboli v sledovanej oblasti už dlhodobo zaznamenané.

Úbytok početnosti je neprehliadnuteľný tiež v spoločenstvách motýľov viazaných na lemy lúč, čo opäť súvisí s ich meniacou sa štruktúrou vzhľadom na spôsoby hospodárenia. Na hranici pozorovateľnosti sa dnes v území Holubyho kopaníc nachádza zbytková populácia európsky významného druhu žltáčka zanovätového (*barvoměného*). V jeho prípade ide o kombináciu série viacerých negatívnych vplyvov, primárne však zmeny v spôsobe hospodárenia a štruktúry krajiny. Tento druh vyžaduje jemnozrnnú, pestrú a prepojenú mozaiku krajiny, v ktorej sa striedajú extenzívne sady, pasienky a extenzívne obhospodarované lúky s početným výskytom živných rastlín jeho húseníc, zanoväť (*čilimníků*). Teda rozľahlý typ krajiny, ktorá nám tu za uplynulé štyri desaťročia už v podstate zanikla.

Práve cieľom aktivít LIFE projektov BROZ je zmierňovanie

týchto negatívnych trendov – obnova zanikajúcej štruktúry biotopov, čistenie pasienkov a návrat vhodne nastavenej extenzívnej pastvy, čistenie a obnova pramenísk a močiarov, výsev živných rastlín pre opelovače, motýle nevyvíjajú, a rad súvisiacich aktivít.

Nové druhy

Nemožno opomenúť, že monitoring populácií motýľov v oblasti Holubyho kopaníc priniesol aj niekoľko nových významných nálezov. V roku 2018 sa tu podarilo potvrdiť výskyt populácie európsky významného druhu hnedáčka osikového. O rok neskôr nasledovalo podobne významné potvrdenie výskytu hnedáčka podunajského.

Nárast priemernej teploty v súvislosti s prebiehajúcou klimatickou zmenou má za následok rýchle šírenie sa teplo a suchomilných druhov motýľov. Perlovec ostružinový, očkán stoklasový (*voňavkový*) a očkán kostravový sú v súčasnosti bežnou súčasťou lokality, kde sa pred dvomi desaťročiami vôbec nevyskytovali. Žltáček južný, ktorý bol ešte v nedávnej dobe typický pre motýľiu faunu Tematinských a Čachtických kopcov, sa dnes bežne vyskytuje v celej oblasti Holubyho kopaníc a v podstate tu úplne nahradil vymierajúceho žltáčka zanovätového. Prestáva prekvapovať výskyt

Perlovec dvojradový (Foto Jan W. Jongepier)

Drietoma, čistenie pasienkov (Foto Ľubomír Víťaz)

modráčika vresoviskového (*podobného*) sústavne postupujúci do vyšších nadmorských výšok.

Nočné a malé motýle

Toto isto zaujímavé spostenie fauny motýlov podjavorinského kraja však v žiadnom prípade nie je adekvátne rýchlemu úbytku motýlov existenčne viazaných na vlhké lúky, prameniská, extenzívne pasienky a svetlé nízkokmenné pasienkové lesy a chladnejšie horské polohy.

Pozornosti čitateľa isto neuniklo, že skupina takzvaných nočných a malých motýlov bola v predchádzajúcom texte zmienená iba okrajovo. Dôvodom je, že

Modráčik krvavcový, Moravské Lieskové (Foto Ľubomír Vítaz)

súčasná znalosť o výskyte týchto skupín na území Bielych Karpát nie je dostatoč-

ná. Pre potrebu reportingu sú z týchto obšiahlych skupín motýľov cielene monitorované iba priadkovec (*bourovec*) trnkový a spriadač kostihojový (*prástevník kostivalový*). Rozšírenie a početnosti väčšiny ostatných nočných a drobných motýľov sú v Bielych Karpatoch zatiaľ celkom neznáme.

Ľuboš Vítaz

Nové Mesto nad Váhom

*Ľubomír Vítaz (*1967) sa venuje bionómii a ekológii motýľov. Je samostatne zárobkovo činná osoba, na projektoch sa podieľa ako odborný terénny asistent.*

Jak lze naše motýly chránit?

Pro znalce jsou bělokarpatští motýli stejně silnou značkou jako zdejší orchideje. Hraniční karpatský hřeben je rozhraním mezi slunnou Panonií a vysokými Karpaty, jeho fauna je směs teplomilných a horských prvků. Od nepaměti byla zdejší krajina ovlivňována člověkem, ale jeho hospodaření kopírovalo přírodní poměry. Nedošlo zde k tak dramatickým změnám ve složení obyvatel jako v kdysi německých Sudetech. I v Bílých Karpatech mělo moderní zemědělství a lesnictví devastující dopady, vedle něj však přežilo maloplošné extenzivní hospodaření, včas doplněné péčí o nejcennější lokality ze strany ochrany přírody.

Z hlediska denních motýlů patří toto území k našim nejprozkoumanějším. Již před půlstoletím vyšla monografie *Motýli jihovýchodní Moravy I–III* s velkým množstvím údajů z Bílých Karpat. Po roce 2000 zde proběhly tři vlny detailního mapování, ve kterých byly shromážděny statisíce údajů o výskytu jednotlivých druhů. Díky nim nejenže rozumíme potřebám všech bělokarpatských druhů, ale známe i vývoj jejich početnosti v čase.

Modrásek komonicový na úročníku bolhoji (Foto Jan Zavřel)

Žlutásek barvoměnný (Foto Jan W. Jongepier)

Louky

Erbovním biotopem jihu Bílých Karpat jsou „orchideové louky“ s roztroušenými stromy. Jde o zbytky rozvolněných lesů, kde dávné hospodaření udrželo přírodní rozmanitost prehistorické krajiny. I tyto perly evropské přírody ovšem některé motýly ztratily. Především to byl žlutásek barvoměnný (*zanovětový*), jeden z neohroženějších denních motýlů Evropy, k čemu jistě přispělo celoplošné sečení luk. Dalším byl okáč jílkový (*mátonohový*), který do 90. let obýval rozvolněné dubové háje. Stále zde ovšem žijí perleťovec dvouřadý, dosahující zde západní hranice rozšíření, pestrobarvec petrkličo-

vý (*hájovník prvosenkový*), který se skutečně vyvíjí na petrklíčích, modrásek hořcový, vázaný na hořec křížatý, hnědásek černýšovský (*veronikový*), který se ovšem vyvíjí na jitrocelích, nebo obyvatel křovin ostruháček (*ostrůžkář*) trnkový. Těmto i mnohým dalším druhům vyhovují bělokarpatské květnaté louky zpestřené křovinami a soliterními stromy, suchými a vlhčími místy.

V posledních letech budil pozornost osud kriticky ohroženého modráška komonicového. Bílé Karpaty byly jedinou oblastí v Česku, kde přežívaly stálé populace. Ohrožení tohoto druhu se v současnosti však snižuje díky tomu, že jeho živná rostlina, úročník bolhoj, je součástí květnatých směsí užívaných pro zalučňování orné půdy.

Lesy

Na bělokarpatské louky navazují lesy s přirozeným složením dřevin. Pro zdejší průseky a světliny jsou významné dva druhy, jasoň dymnivkový (*chochlačkový*) a bělásek (*mlynárik*) horský. První je evropsky chráněný, díky podpoře projektu LIFE+ Motýli ČR-SR jsou pro něj otevřeny lesní lemy.

Severovýchod

Krajina i motýli se mění severně od Velkého Lopeníku, v oblasti Kopanic. Je pro ni typické roztroušené osídlení se sady, záhumenky a vlhčími loukami. Dál na severovýchod, v oblasti valašského osídlení, najdeme chudé ovčí pasienky a jalovcové stráně. Typičtí motýli těchto stanovišť

Mozaiková seč (Foto Jan W. Jongepier)

kapitolou jsou motýli, kteří přežijí i opakovanou seč či intenzivní pas-tvu krátkostébelných travníků: už zmíněný hnědásek černýšový nebo soumračník podobný (*stejný*).

Klíč k přežití motýlů

Protože většina cenných motýlů Bílých Karpat je vázána na člověkem udržovaná stanoviště, je klíčem k jejich přežití pokračování a rozšíření péče napodobující tradiční hospodaření. Nejvýraznější snahou v tomto směru je obnova luk na místě bývalých polí. Ta

se jeví jako úspěšná, zalučněné plochy se postupně přibližují původním bělokar-patským loukám.

Do zalučněných ploch bohužel nejsou vždy dosazovány solitérní dřeviny či jejich shluky, které by je postupně přiblížily nejhodnotnějším stanovištěm typu Čertoryje nebo Machová. Dalším problémem je provádění seče v lučních rezervacích. Správcové území chápou, že je pro udržení hmyzu třeba kosit mozaikově. Avšak taková seč musí být proměnlivá v čase a v prostoru, napodobující nepravidelnosti, které vznikají při tradičním

hospodaření. Jinak budou výsledkem plochy sečené příliš intenzivně vedle zarůstajících hůře dostupných ploch. Zmíněné nedostatky jsou ale snadno napravitelné a pak snad umožní i tak odvážné záměry, jako je návrat žlutáaska barvoměnného, nejčennějšího z vyhynulých motýlů Bílých Karpat.

Podpora motýlů

Čtenář se asi ptá, co může pro bělokar-patské motýly udělat sám. Obecná rada zní: rozrůznit péči. Ať se staráte o desítky hektarů nebo arovou předzahradku, vždy je můžete sečt či pást o něco různoroději – ponechat někde na pozemku dočasně nesečené plošky, nebo tolerovat někde kopřivy (živné rostliny běžných, ale atraktivních motýlů) či bodláky a luční kvítí (zdroje cenného nektaru) někde v koutě. Populární „motýlí keře“ sice přilákají některé motýly až pod vaše okna, ale jsou pro ně jen občerstvovací zastávkou, nikoli místem, kde se rozmnožují. Stanovištěm většiny našich druhů, včetně těch ohrožených, je právě pestrá, různorodě obhospodařovaná krajina.

**Lukáš Spitzer
Martin Konvička**

Podpořeno programem Strategie 21 Akademie věd ČR (projekt RP21 – Záchrana a obnova krajiny).

RNDr. Lukáš Spitzer, Ph.D., (*1981) je kurátor-entomolog a zástupce ředitele Muzea regionu Valašsko, Vsetín.

Doc. Mgr. Martin Konvička, Ph.D., (*1969) se zabývá ekologií a ochranou motýlů na Jihočeské univerzitě a v Entomologickém ústavu v Českých Budějovicích.

Perletovec ostružinový (Foto Zdeněk Laštůvka)

jsou modrásek černoskvrnný a perletovec maceškový (*sirótkový*). Oba byli široce rozšířeni, ale dnes se vyskytují jen tam, kde přežilo extenzivní maloplošné hospodaření. I na jejich podporu probíhal několik let projekt LIFE *Ze života hmyzu*, zaměřený na obnovu zarůstajících lokalit. Jason červenoooký, druh vyprahlých skalnatých strání, přežil jen ve slovenské části pohoří v oblasti Vršateckého bradla. I on by měl být podpořen mezinárodním projektem (*Apollo 2020*), který vytváří vhodná stanoviště u hraničního hřebene. Pro jasoně bude vždy rozhodující situace na slovenské straně hor, ale úprava stanoviště vyhovuje i dalším ohroženým motýlům.

Další proměny

Obrazem změn v přírodě Bílých Karpat je i výčet motýlů, kteří se v poslední době samovolně šíří. S teplejším klimatem přibývá jižních druhů, jsou to však vesměs druhy schopné osídlovat degradující až narušená stanoviště, například modrásek podobný (*vřesoviskový*), okáč voňavkový (*stoklasový*), perletovec ostružinový (*černicový*) či soumračník černohnědý. Jinou

Vítám vás na lukách!

Dobrý den, přátelé. Rád bych se vám představil: jsem noční motýl kovolessklec plicníkový a povím vám svůj životní příběh.

Narodil jsem se v červnu na bělokar-patských lukách, a jak vidíte na mé fotce, jsem opravdový krasavec. Ale pěkně od začátku.

Moje maminka poletovala v noci kousek od Javorníku, pilně se krmila, aby měla sílu pro svůj největší úkol – co nej-

lépe zabezpečit své potomstvo. My motýli své děti nevychovááme, ale snažíme se zabezpečit pokračování svého rodu jiným způsobem. A tak ona s cenným nákladem vajíček vyhledávala nejlepší stanoviště s naší živnou rostlinou plicníkem úzkolistým. Ta nám totiž nejvíc chutná.

Na rostlinku nakladla jediné vajíčko, posílila se na nektaru květů a pokračovala zase dál se svojí životní prací. Tak zabezpečila osádku mě a mých sourozenců, bylo nás celkem asi šedesát.

Foto Marek Vojtíšek

Po deseti dnech jsem se z vajíčka vylíhl jako úplně malinká tmavá housenka a bez příjmu potravy jsem se chystal na přeži-

mování. Nastalo období, které je pro mě přežití nejtěžší. Sedím stále bez pohybu, spím a jsem vystaven mnoho měsíců všemu, co se na lukách děje. Senoseči a odvozu sena, kde stále na suché rostlince mohou sedět. Moje živná rostlina chutná také zvěři. Zejména na pastvinách, kde krávy a ovce pečlivě odkousnou každou chutnou rostlinku, dochází často k úplnému zničení výsledku snahy nejen mé maminky, ale i všech ostatních samic.

Já jsem měl velké štěstí, bez ohrožení jsem přestál zimu a probudil jsem se v předjaří, kdy začínají rašit plicníky. Svlékl jsem si starou pokožku a s chutí jsem se pustil do jídla. Sepředl jsem vrcholky s květními poupaty dohromady a z tohoto úkrytu jsem vyrážel a spásal lístky a poupata. Protože nám pokožka neroste, musel jsem si ještě několikrát vysvléct už nevyhovující starou. Pod ní mám novou měkkou a větší a mohu růst dál. Taky

jsem změnil svoji barvu na nenápadně zelenou a schovávám se mezi spředenými lístky.

V polovině května jsem dokončil svůj housenčí vývoj a našel jsem si na rostlině mezi listy místo na kuklení. Utkal jsem si hustý bělavý zámotek, ve kterém jsem se zakuklil. V kukle jsem se úplně přeměnil z nenápadné housenky na nádherného motýla, což mi trvalo dva týdny. Poté mi obal kukly na zádech prasknul, já jsem prorazil zámotek a venku se zavěsil na lístek.

Trochu jsem vypadal jako zmoklá slepice, křídla jsem měl hadrovitá a měkká, neschopná letu. Po krátkém oschnutí jsem začal pumpovat vzduch do křídel, ta se rozvinula, napnula a zpevnila, měl jsem je nad sebou přitisknutá, jak to mívají trvale denní motýli. Po dokonalém zatvrdnutí jsem křídla převrátil podél těla a nechal se vyfotit.

Chtěl bych vás poprosit o pomoc. Mých bratříčků a sester je rok od roku méně. Potřebujeme, aby nebyly velké plochy luk koseny naráz, aby nám vždy něco zůstalo na potravu i úkryt. Seč další části uvítáme později, nejmíň o měsíc, kdy v posečeném porostu znovu začínají nakvétat byliny. Podobně se i na pastvinách potřebujeme najít a schovat. Louky Bílých Karpat jsou jediným místem v České republice, kde jsme byli častěji k nalezení. Rádi

bychom pozorným návštěvníkům i v budoucnu svou přítomností ozvláštňovali pobyt v naší nádherné přírodě.

Jan Uříčář
Kyjov

RNDr. Jan Uříčář (*1959) se zabývá studiem motýlů, jejich faunistikou, etologií, ekologií a ochranou. Aktivně pracuje ve Společnosti pro ochranu motýlů a dlouhodobě koordinuje práce skupiny lepidopterologů na projektech v CHKO Bílé Karpaty.

Oprava

Na straně 13 v čísle 2/2023 byl snímek motýla mylně připsaný martináči hrušňovému. Zobrazený je však martináč habrový (okáň menší). Omlouváme se za tuto chybu a přikládáme fotografii opravdového martináče hrušňového, největšího evropského motýla.

Redakce

Foto Jan W. Jongepier

Proměny krajiny CHKO Bílé Karpaty a jejího okolí

Před třemi lety, v čísle 1/2021 tohoto časopisu, vyšel článek o změnách krajiny v Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty. Nyní zde porovnáme vývoj CHKO s krajinou v okolí.

Proč vůbec hodnotit změny v CHKO a okolí? Území CHKO je součástí širší krajiny, není osamoceným ostrovem. Pro správné fungování chráněné oblasti je proto důležité, aby i krajina v jejím okolí splnila funkce, které umožní předmětům ochrany, například živočichům a rostlinám chráněným na území CHKO, přežít a v lepším případě migrovat do jiného podobně vhodného území. Také může docházet ke změnám ve vymezení CHKO

a jejích zón ochrany, proto je důležité vědět, kde jsou cenná území i v okolí.

Změny krajinného pokryvu

Pomocí digitalizace topografických map a leteckých snímků jsme získali data o krajinném pokryvu za 50. léta 20. století a okolo let 1990, 2006 a 2017. Změny krajinného pokryvu pak lze hodnotit a znázornit v mapě nebo grafech. Z toho důvodu byla data rozčleněna na několik kategorií – orná půda, trvalé travní porosty, zahrady a sady, vinice a chmelnice, lesy, vodní plochy, zastavěné, rekreační a ostatní plochy.

Z výsledků jsou patrné obdobné trendy v samotné chráněné oblasti a v je-

jím okolí, avšak s jinou intenzitou. V CHKO nalézáme vyšší podíl lesa. Ten je zde nejvíce zastoupenou kategorií krajinného pokryvu, nicméně narůstá i v okolí. Orná půda mizela v obou částech studovaného území; v okolí CHKO je ale do dnešních dnů orná půda více a je zde plošně nejrozsáhlejší kategorií krajinného pokryvu, a to zejména v jižní části (obr. 1). Plochy trvalých travních porostů zaznamenaly naopak nárůst, a to jak v CHKO, tak v okolí. Stabilní krajinný pokryv (bez změny za sledovaná čtyři období) zůstal na podobné části území CHKO a v jejím okolí. V okolí je dokonce mírně stabilnější, tzn. nezměněný po celou sledovanou dobu (60,2 % oproti 57,7 %; graf 1).

Hodnocení území

Různé krajinné celky mají rozdílné hodnoty z hlediska ochrany přírody a krajiny, a tím se liší důležitost (priority) jejich ochrany. Pro určení těchto priorit

byl využit specializovaný software ZONATION. Ten hodnotí kvalitu území na základě překryvu prostorových dat, které o ní vypovídají. Z hlediska přírodních hodnot jsou to kvalita biotopů, pestrost reliéfu a krajiny, z kulturních hodnot jsme vybrali přítomnost historických kulturních krajín. Dalšími proměnnými byly potenciál hostit klíčové druhy v území a míra ovlivnění území člověkem.

Takto byla vytvořena mapa ukazující na území s větší či menší cenností z pohledu ochrany CHKO Bílé Karpaty a jejího okolí (obr. 2). Podle krajinných hodnot bylo území rozděleno do pěti stejně velkých částí. Jak mapa ukazuje, nejčinnější oblasti jsou situovány především v blízkosti státní hranice. Od jihu se jedná o oblast Radějovské obory, národní přírodní rezervace Čertoryje, širšího okolí Nové Lhoty včetně Velké Javořiny a dále Vyškovce, Žitkové a Sidonie. Naopak nejméně prioritní z hlediska ochrany se jeví území více ve vnitrozemí, v podhůří. Zpravidla se jedná o oblasti zemědělsky intenzivně obdělávané, nebo zastavěné jako např. okolí Bojkovic a Slavičína.

To poslední platí i pro okolí CHKO, v němž je nejnižší prioritou spjata taktéž s intenzivní zemědělskou činností a přítomností sídel. Jako cenná se zde naopak jeví území podél řeky Moravy u Strážnice, menší plošky u Velké nad Veličkou, lesní celky severně od Bystřice pod Lopeníkem a západně od Rudic a také ve Vizovických vrších ve stejnojmenném přírodním parku.

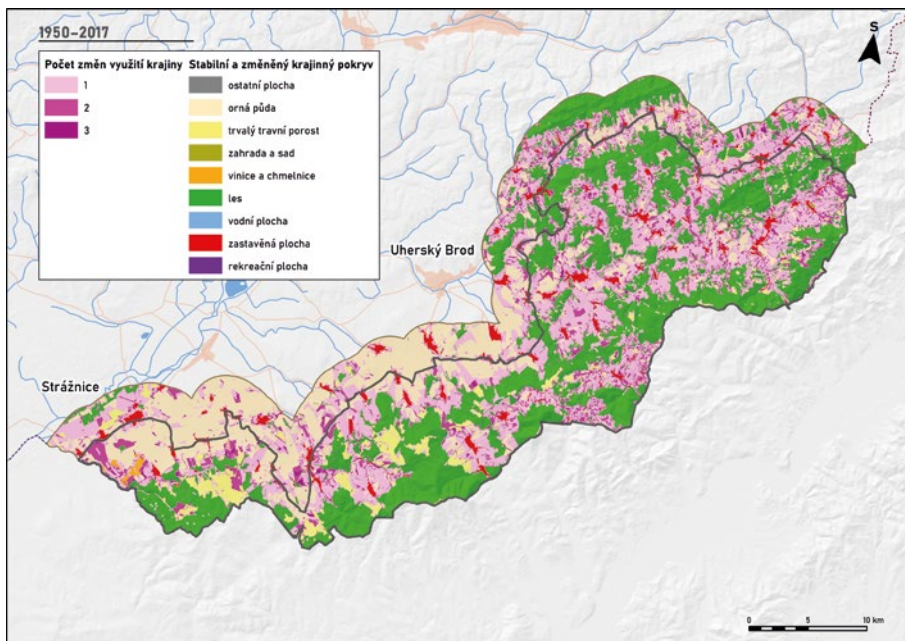
Podrobnější informace o projektu najdete na www.monitoringkrajiny.cz.

**Tomáš Janík
Průhonice**

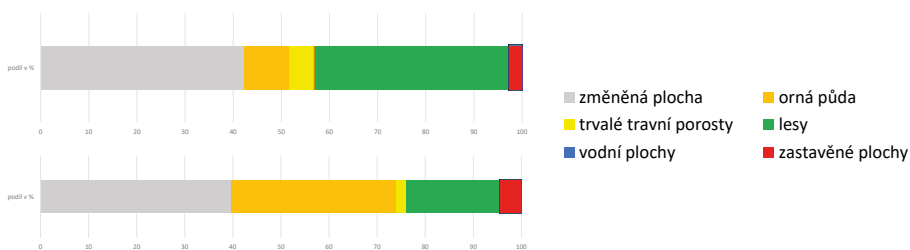
RNDr. Tomáš Janík, Ph.D., (*1992) působí ve Výzkumném ústavu Sylva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., a zároveň na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Věnuje se především krajinné ekologii, změnám krajiny a také vztahu krajiny a biodiverzity v rámci ochrany přírody a krajinného plánování.

Poděkování

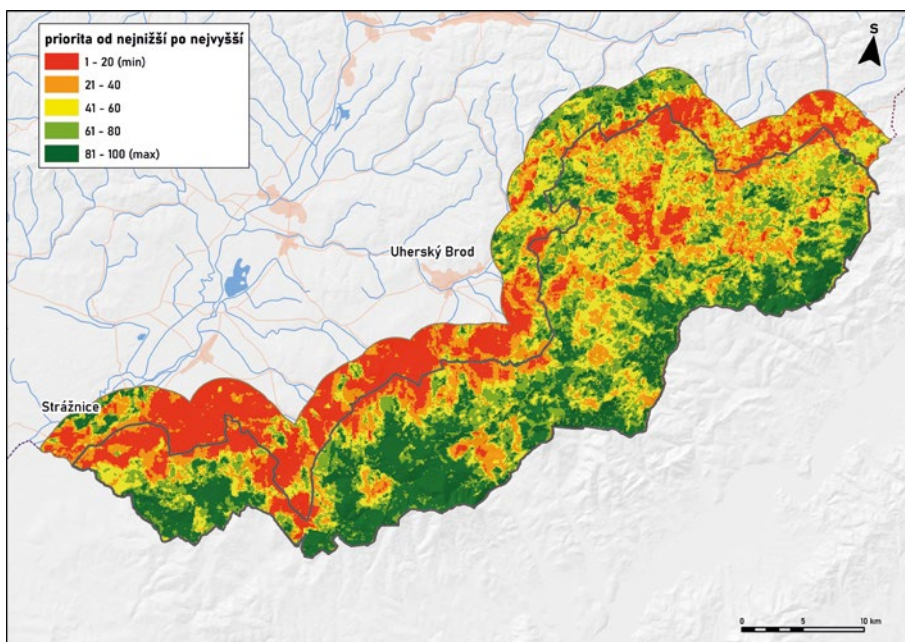
Data a výsledky vznikly v kolektivu pracovníků Výzkumného ústavu Sylva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., (Michal Andreas, Roman Borovec, Marek Havlíček, Barbora Mrkvová, Dušan Romportl, Markéta Šantrůčková, Tomáš Veith, Alois Vokoun, Jaroslav Vojta, Vladimír Zýka) v rámci projektu Biologický výzkum a monitoring na úrovni krajiny ČR – zajištění odborné podpory pro činnost resortu životního prostředí, část D: Hodnocení potenciálu rozvoje chráněných území a hodnocení dynamiky a konektivity krajiny, podporovaného Ministerstvem životního prostředí ČR.

Obr. 1: Stabilní (beze změny) a změněné části krajinného pokryvu (počet změn 1 až 3 mezi čtyřmi zkoumanými obdobími) v CHKO Bílé Karpaty a okolí (Zdroj mapového podkladu © ČÚZK a © AOPK ČR).

Graf 1: Porovnání stabilního krajinného pokryvu a změněných částí krajiny 1950–2017 (nahore CHKO Bílé Karpaty, dole 3 km okolí).

Obr. 2: Mapa hodnot území z hlediska ochrany přírody v CHKO Bílé Karpaty a okolí (Zdroj mapového podkladu © ČÚZK a © AOPK ČR).

Význam Bánovského pokladu

V dubnu 2017 udělal u obce Bánov jeden spoluobčan pomocí detektoru kovů velký archeologický objev. Nejednalo se o fragmenty nějakého nástroje nebo střepy keramické nádoby, ale o rozsáhlý soubor předmětů, tzv. depot. Nálezce ihned kontaktoval archeology, kteří brzy pochopili, že jde o nález zcela mimořádný.

Depot se skládal – kromě železné sekery a keramické nádoby naplněné částí předmětů – hlavně ze součástí ženského kroje. Jednalo se o bronzové šperky (mimo jiné spony, náramky/nápažníky, vlasové ozdoby, náušnice, jehlice, prsten) a dva železné opaskové kruhy. Mezi šperky patřily i několik desítek skleněných a více než 1500 jantarových korálků. Tím tento tak-

zvaný *Bánovský poklad* tvoří dosud nejpočetnější soubor pravěkého jantaru z území České republiky.

Výzkum

V následujících letech byl Bánovský poklad podrobně zkoumán odborníky Archeologického ústavu AV ČR, Brno, Univerzity Palackého v Olomouci a Karlovy univerzity v Praze. Po téměř šesti letech byly závěry studie loni zveřejněny v mezinárodním odborném časopise *Journal of Archaeological Science**. Analýzy odhalily, že šlo o předměty záměrně uložené do země během rituálu. Výzkum ukázal také, proč byl tento poklad uložen a kým. Odborníci dále zjistili, že věci patřily ženě významného společenského

postavení. Zřejmě se jednalo o příslušnici velmožské rodiny z tehdejší elity, která dohlížela na část Jantarové stezky. Tato pravěká obchodní trasa spojovala Pobaltí s civilizací centry ve Středozemí (Itálie, Řecko, Egypt), kde byl jantar vysoce ceněnou surovinou s magickou mocí.

Infračervená spektroskopie prokázala, že jantar v Bánovském pokladu pocházel z Pobaltí. Také bylo zjištěno, že mimořádně bohatý kroj vznikl někdy v letech 575–550 př. n. l. a že některé další současné kroje pocházejí ze vzdálených regionů. Například část bronzových šperků byla přenesena z území dnešního Slovinska.

Nálezy Bánovského pokladu jsou veřejnosti zpřístupněny ve stálé expozici *Pravěk Uherskohradištska* v Památníku Velké Moravy Slováckého muzea ve Starém Městě.

Jan W. Jongepier

* M. Golec, J. Bartík, Z. Golec Mírová, L. Kučera, T. Chrástek, J. Kapusta & K. Šamajová (2023): Trade, use, offer. The hoard of Bánov - "Skalky" (CZ). – *Journal of Archaeological Sciences: Reports*, Vol. 50.

Depot ze starší doby železné z Bánova
(Foto archiv Archeologického ústavu AV ČR)

Prof. Ing. Vojtěch Řezníček, CSc.

Foto Jan W. Jongepier

Významná osobnost zahrádnictví, ovocnářství a pomologie, praktik, demonstrátor, vysokoškolský pedagog, pracovitý, obětavý, vstřícný a slušný člověk již není mezi námi. V dubnu letošního roku zemřel ve věku nedožitých 84 let (*1. 5. 1940 – †22. 4. 2024).

Jako erudovaný pomolog se spolu s dalšími ovocnáři zapojil do mapování a testace starých a lokálních ovocných odrůd v CHKO Bílé Karpaty. Za celý svůj profesní život uskutečnil nespočet přednášek a návštěv zahrádkářských a ochránářských (ČSOP) výstav ovoce, kde ověřoval a určoval odrůdy ovocných dřevin jak na Slovácku, tak na celé Moravě a také v Čechách. V pomologickém průzkumu bělokarpatské oblasti byl po-

kračovatelem ovocnářských velikanů, jkými byli prof. M. Vávra a pomolog K. Jašík.

Pro zahrádkáře a zájemce o pěstování ovocných stromů jsou nezapomenutelné jeho přednášky a instruktážní praktické ukázky řezu ovocných dřevin v různých sadech na Hornácku. Spolu s panem L. Tomčalou vytvořili oblíbenou dvojici, která zaujala svým odborným, lidským a kamarádským přístupem široký okruh zahrádkářů, ochránců přírody, pracovníků státní správy a mnohých dalších zájemců o pěstování ovocných dřevin. Díky za všechno, pane profesore!

Václav Tetera
Pravčice

Lanovka v Cigáně

Opět ty staré tatínkovy negativy. Vždycky něčím překvapí a mezi celou řadou mně nic neříkajících snímků se občas objeví nějaký zcela tajuplný. Tak to bylo i nyní. Mezi fotografiemi s popiskem „výlet na Vršatec“ mě zaujal snímek padajícího strýce Františka Káňe. Je na nějaké dřevěné konstrukci s ocelovým lanem a tatínek jej zachytil právě v okamžiku, kdy se vrhá dolů k zemi.

Když snímky naskenuju a zvětším, mám jasno. To se určitě jedná o lesní lanovku, která byla v Nedašovském Cigáně, o které se mluvilo jako o technickém zázraku té doby. Lanovka byla totiž takové *perpetuum mobile*. Vedla z Nedašova na hřeben Cigána a pokračovala do údolí směrem k Sidonii.

Jak fungovala

Princip byl ten, že na hřebenu pověsili na lanovku dvě klády a v Sidonském údolí jednu. Ty dvě klády sjely samovolně dolů do Nedašova na skládku a vytáhly kládu z údolí na hřeben. Tam k ní připojili druhou kládu a v údolí zapojili zase jednu a opět klády sjely do Nedašova a jednu na hřeben.

V kronice *Stezkami dějin II.* od Josefa Káni je lanovka popsána a nechybí ani fotografie zachycující autobusy, které přivezly obdivovatele tohoto technického zázraku: *V srpnu od pondělka (15. 7. 1963) celkem 14 dnů probíhá v Cigáně mezinárodní konference pracovníků v lesnictví u nově zbudované lanovky. Zúčastnili se jí delegáti ze 40 zahraničních států, socialistických i západního bloku. Denně jezdí přes Návojnou zahraniční auta s delegáty. Byla tu zavedena nová metoda těžení*

dříví. Lanovka sama je označována jako rarita v Evropě.

O lanovce mi poskytl informace a sdílel se mnou vzpomínky Ing. Jaroslav Turek, pamětník a bývalý pracovník Lesního závodu Brumov. Potvrdil, že byla v provozu v šedesátých letech minulého století a byla „gravitační“, to znamená, že díky svážení klád do Nedašova zároveň vytahovala další klády z údolí od Sidonie. Další lanovka byla údajně ve Štěpáně, ale ta už gravitační nebyla a část tvořil i vybudovaný skluz. Stále však mluvil o lanovce v Návojně, což mi záhy vysvětlil tím, že Nedašovský Cigán patřil do Návojského polesí. Pan Turek mi dal k ofocení i *Pamětní knihu 1968–1977 LHC Brumov n/VI LZ Brumov n/VI*“, kde je zachyceno slavnostní ukončení provozu lanovky v roce 1974.

Lanovka v Cigáně byla v provozu v letech 1959–1974.

Rozpad

Popsaný způsob převážení dřeva se opakoval tak dlouho, až veškeré dříví vytěžili a odvezli.

Tím lanovka ztratila svou funkci a opuštěná byla pak demontována. Podle pamětníků z ní zůstal v lese už jen kus

Padající František Káňa
(Foto Vojtěch Káňa st.)

lana, nějaká kladka či stojka zhotovená z místní kulatiny. Dřevěná bouda na hřebenu se působením zubu času postupně rozpadla. Její poslední zbytky zmizely někdy kolem roku 1983 při výstavbě lesní asfaltové cesty, která končila právě v těchto místech, kde stávala bouda a kudy lanovka překonávala horský hřeben.

Hrad Brumov

Tím lanovka úplně nezmizela. Na konci dubna roku 2020 se v květnovém čísle *Zpravodaje města Brumov-Bylnice* objevil článek s titulem *Několik poznámek z historie královského hradu Brumova*. Mimo jiné se v něm píše, že po demontáži lanovky v Cigáně byla její část, díky panu Oldřichovi Konečnému, instalována z pivovaru na hrad Brumov, pro dopravování stavebního materiálu potřebného k opravě hradeb. Citují: *Až v období 1970–1975 za příkladného pochopení a snahy místních občanů a vedení města se přistoupilo k záchraně zdevastovaného zdiva hradu. (...) Rádi a s nadšením zde pracovali například (...) Oldřich Konečný, který přemístil lanovou dráhu z polesí Cigán, kde byla používána k přepravě rovnáného dřeva. Tuto instalovali v budově pivovaru a odtud byli zedníci zásobováni kamenem a maltou k hradnímu zdivu, které se podařilo zviditelnit ze země.*

Vojtěch Káňa
Návojná

Ing. Vojtěch Káňa (*1964) prožil mládí na Závrší v Návojně. Živí se celý život strojařinou. Zajímá se o historii, zvláště rodného kraje. Kronikář, píše a toulá se po rodném kraji a okolí.

Účastníci konference lesníků v Cigáně (Zdroj: Josef Káňa – *Stezkami dějin II.*)

Podhájský mlýn ve strážnickém skanzenu

Mlýny bývaly důležitými stavbami venkovských sídel a sloužily k zpracování obilnin. Na Hornácku se vodní mlýny nacházely podél celého toku řeky Veličky.

Podhájský mlýn ve strážnickém skanzenu, 2023
(Foto Martin Novotný)

Ve všech případech se zde jednalo o mlýny na takzvanou svrchní vodu, která dopadala na vodní kolo shora. Jeho jednotlivé lopatky měly tvar vaniček, z nichž byla tíhou vody a jejím následným vyléváním zajištěna rotace kola. Tento typ býval charakteristický pro podhorské a horské oblasti. Někdy bývaly tyto stavby doplněny o rybníky, zástavy, které měly při nízkém průtoku zajistit potřebnou energetickou rezervu vody potřebné pro mletí. Pro mlynáře byla velmi důležitá znalost stavby jezů, vodních struh, stavidel a samozřejmě i jejich údržba. Jednalo se o předmět tovaryšských zkoušek a zkoušek mistrovských. Dodnes zachované strouhy na Veličce mají pro velký spád vody v řece poměrně značné délky, dosahují několika set metrů.

Ještě na konci 19. století existovalo na Veličce 24 mlýnů a několik pil. První zmínky o těchto stavbách pocházejí z 16. století. K rozkvětu zdejšího mlynářství pak došlo v druhé polovině 17. a v 18. století. Do dnešních dnů na tento jev odkazují názvy osad v katastru obcí Nová Lhota (Čerešníkův Mlýn, Fojtíkův Mlýn, Mlýn u kříže, Podširocký Mlýn), Suchov (Zámečnickův Mlýn, Suchovské Mlýny, Podhájské Mlýny) a Javorník (Petruchův Mlýn, Kománkův Mlýn).

Dispozice

Mlynářská usedlost byla složena z několika částí. Základem byla obytná jednotka a mlýnice – prostor, kde byl umístěn vodní stroj. Zpravidla se jednalo o jedno-prostorovou stavbu zbudovanou z kame-

ne. Vnitřní část tohoto objektu byla rozdělena dřevěnou podlahou, zvanou *zanáška*, jež byla nesena mlýnskou hranicí – masivní trémovou konstrukcí, na které spočívalo mlecí zařízení. Mlýnice byla zahlobena do svahu tak, aby se hřídel vodního kola mohl otáčet v čepu na podlaze mlýnice. Ve svahu byl vybudován náhon vedoucí vodu na kolo. Zděný prostor, ve kterém bylo kolo umístěno, se obecně nazýval *lednice*, na Hornácku *rášťovňa*.

Přilehlé obydlí mlynáře mělo pak zpravidla hliněné zdivo, buď nabíjené, nebo z nepálených cihel. Dům se skládal z obytné místnosti (*jizby*), černé kuchyně a vstupní síně, ze které vedly dveře do mlýnice. Specifickým znakem mnoha mlýnů na Hornácku se stala *výška*, tedy komora v patře, která byla osvětlena a větrána pomocí menších oken. Zde se skladovalo obilí a další zemědělské produkty a nářadí, případně se zde mohlo i bydlet. K usedlosti mlynáře dále patřilo hospodářské zázemí, konkrétně chlév pro dobytek, stodola, kolna, případně seník.

Podhájský mlýn

V původní koncepci výstavby Muzea vesnice jihovýchodní Moravy (skanzen Strážnice), jejíž první etapa byla dokončena v roce 1981, byl zahrnut i Areál vodních staveb. Jeho součástí měla být kopie Podhájského mlýna s valchou ze Suchova č. p. 152, jenž je prvně zmiňován v roce 1757. Oba objekty se však podařilo zrealizovat až v roce 2023. Cílem rekonstrukce byla stavba funkčních technických provozů včetně dvou bytových jednotek.

Vlastní výstavbě předcházely rozsáhlé terénní úpravy, jejichž součástí bylo navezení terénu a jeho následná modelace s cílem vytvoření původního prostředí. Detailní zaměření Podhájského mlýna včetně projektové dokumentace provedl Ing. arch. Josef Glos v roce 1980. Podařilo se zdokumentovat obě obytné jednotky mlýna, ale z původní mlýnice zůstalo tehdy zachováno pouze torzo, o něco lepší to bylo s technologickým vybavením valchy.

Obdobné parametry, jako měla mlýnice Podhájského mlýna, měla i tehdy zachovaná mlýnice Majtánova mlýna z Javorníka č. p. 45. Proto bylo v této stavbě provedeno detailní zaměření vodního stroje, které bylo využito v přípravě projektu pro strážnický skanzen.

Valcha

Zajímavou technickou stavbou je valcha, což je podobně jako mlýn zařízení na vodní pohon, jež sloužilo k zplstování vlněné tkaniny při výrobě sukna. Dělo se tak pomocí horké vody a mechanického tlaku těžkého dřevěného hranolu se zuby ve spodní části, který na sukno ve žlabu pomocí pákového mechanismu poháněného hřídelí vodního kola dopadal. Tímto procesem bylo sukno zpevněno a zhuštěno, docházelo tak ke sražení řídké a měkké vlněné tkaniny. Valcha k Podhájskému mlýnu byla jediným dokladem svého druhu na Hornácku.

Vodní kola a ostatní dřevěné technické vybavení mlýna a valchy pro strážnický skanzen vyrobil sekernický mistr František Mikyška, který je držitelem titulu Nositel tradice lidových řemesel Ministerstva kultury.

Martin Novotný
Strážnice

PhDr. Martin Novotný, Ph.D., (*1978) vystudoval etnologii a historii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Od roku 2010 působí jako odborný pracovník v Národním ústavu lidové kultury ve Strážnici, od roku 2016 zde zastává pozici zástupce ředitele. Věnuje se zejména lidovému stavitelství a tradičním řemeslům.

Realizace vodního kola valchy
(Foto Martin Novotný)

Pomalé výlety v podhorí

Aj v podhorí Bielych Karpát sa nachádzajú miesta s krásnou prírodou a zaujímavou históriou, ktoré pozývajú na pomalý a nenáročný výlet v každom ročnom období. Poďte s nami na vrch Hájnica a do Haluzickej tiesňavy.

Haluzice s kostolíkom z Hájnice. Medzi kostolom a dedinou je ukrytá Haluzická tiesňava. (Foto Sylva Mertanová)

Hájnica

Hájnica (341 m n. m.) je čarovný, nevyšoký kopec, ktorý leží v Považskom podolí na východnom úpätí Bielych Karpát. Masív Hájnice je súčasťou tzv. Beckovskej brány, kde spolu s Tureckým vrchom na pravej strane Váhu a hradným bralom v Beckove na ľavej strane rieky tvoria zúžené miesto vážskej nivy. Je to miesto, kde sa stretávajú výbežky panónskej nížiny s karpatskými dolinami. Predstavuje prekážku v rozširovaní teplomilných druhov rastlín a živočíchov smerom na sever. Príkladom je hlaváčik jarný, ktorý na Hájnici hojne rastie, ale severnejšie v okolí Trenčína sa už vôbec nevyskytuje.

Na Hájnicu sa pohodlne dostanete z obce Trenčianske Bohuslavice po zelenej turistickej značke, treba prejsť vzdialenosť približne tri kilometre. Trasa vedie striedavo lúkami a listnatými lesíkmi, kde sú miestami vysadené aj borovice či agáty. Dominantou Hájnice je rozľahlá lúčna plošina na vrchole kóty, kde pred niekoľkými rokmi vznikla nevelká drevená rozhľadňa, ktorá ponúka panoramatické pohľady na strednú časť Bielych Karpát, Považie a protihľahý hrebeň Považského Inovca, kde vynikajú hrady Beckov a Tematín. Na severnom úpätí kopca sa nachádzajú ruiny stredovekého opevneného kostolíka zo začiatku 13. storočia.

Zaujímavé je rastlinstvo vrcholovej lúky, kde nájdeme kavyľ, už spomínaný hlaváčik jarný, aj zástupcov orchideí – vstavač trojzubý, vstavač purpurový či vstavač bledý. Trnkové kroviny obľubuje vzácny motýľ priadkovec (*bourovec*) trnkový.

Východné a severné svahy a vrcholová plošina Hájnice boli v roku 2018 vyhlásené za chránené územie sústavy Natura 2000. Pohyb návštevníkov je tu dovolený iba po značených turistických chodníkoch. Hospodárenie však vylúčené nie je, práve naopak, kosenie lúčnych častí a odstraňovanie drevín spolu s extenzívnou pastvou prispieva k zachovaniu vzácných rastlín a živočíchov.

Obec Haluzice

Pri zostupe k maličkaj obci Haluzice míňame starý cintorín, a pri ruinách kostolíka nájdeme ďalší. Kostolík bez strechy je obkolesený obranným múrom so vstupnou vežou, povyššie cintorína sa nachádza murovaná zvonica. Celý komplex stavieb pôsobí romanticky a tajuplne, nečudo, že priťahuje pozornosť návštevníkov, ktorá sa preniesla i na Haluzickú tiesňavu, nachádzajúcu sa priamo pod múrmi kostolíka. Obec s dlhou históriou osídlenia má v súčasnosti iba 65 stálych obyvateľov. Návštevníkov, zvedavých na symbió-

zu prírody a histórie, však pribúda a treba len dúfať, že zvýšený turistický ruch bude pre obec prínosom.

Haluzická tiesňava

Ide o prírodný výtvor, ktorý je organicky dotvorený takmer storočným technickým dielom – sústavou prehrádzok. Tiesňava alebo výmol vznikla eróznou činnosťou Haluzického potoka. V minulosti, najmä počas povodní po búrkach, voda ohrozovala Haluzice, postavené na okraji tiesňavy, dokonca spôsobila zosuv a zrútenie časti opevnenia kostola do tiesňavy.

Aby sa predišlo škodám, boli v rokoch 1926–1927 svahy tiesňavy stabilizované výsadbou stromov, ktoré sa odvtedy rozrástli, ich kmene i skaly a svahy sú dnes porastené brečtanom. Koryto potoka bolo prehradené a spevnené, opravené prehrádzky a stupne aj v dnešnej dobe pri náhlých privalových dažďoch plnia svoju úlohu. V roku 2012 tu štátny podnik Lesy SR zriadil lesnícke významné miesto a vybudoval náučný chodník.

Náučný chodník

Okružný lesnícky náučný chodník *Haluzickou tiesňavou* začína v obci Haluzice, vedie popri opevnenom kostolíku dole svahom smerom na východ. Po strmšom zostupe sa dostaneme na dno tiesňavy a postupujeme proti toku potoka smerom hore až na cestu v obci. Dĺžka okruhu je 1,2 km, prevýšenie asi 50 metrov, strmšie úseky sú vybavené jednoduchými schodmi a rebríkmi so zábradlím. Prejdenie celého okruhu trvá asi jeden a pol hodiny. Odporúčaná smer je hore tiesňavou, ale dá sa ísť aj opačne. Počas búrky a v prípade silného dažďa sa prechod tiesňavou neodporúča.

Na chodníku sú štyri zastávky s informačnými panelmi a dve miesta s lavičkami a posedením. Trasa chodníka je súběžná s trasou školského náučného chodníka *Prírodné spoločenstvá v okolí Haluzickej tiesňavy v obci Haluzice*, ktorý je vybavený ďalšími informačnými panelmi, venovanými ekosystémom lesa, lúky, pôdy a vody. Tento chodník je obsahovo vhodný pre terénne vyučovanie, existuje k nemu i pracovný list *Náučný chodník Haluzická tiesňava*, ktorý je dostupný na internete (www.naucnechodniky.eu).

Katarína Ďurčeková

Čáp černý, skrytý velikán našich lesů

Spolu s dobře známým čápem bílým patří čáp černý (bocian čierny) k jediným dvěma evropským zástupcům rodu. Na rozdíl od svého bílého příbuzného hnízdí čáp černý v rozsáhlých, starých, převážně listnatých lesích od nížin po střední vrchovinu (do ~1000 m n. m.). Do jeho životního prostředí patří otevřené, mělké, tekoucí a stojaté vody, mokřady a louky a také menší potoky na zalesněných svazích.

Pár při tokání, vítání na hnízdě. Brumov, 12. 4. 2018
(Foto Štěpán Vavruch)

Hnízdo si čápi černí staví na mohutných stromech (buk, modřín, smrk atd.), většinou na vodorovném rozvětví. Nově objevené hnízdo u Štítné nad Vláří na 150letém buku leží ve výšce 12 m, má průměr 1,70 m a je složeno z pečlivě naskládaných větví. Tento materiál čápi přidávají během každé hnízdní sezóny a tím hnízdo přibývá každoročně na objemu. Povrch hnízda bývá vystláván mechem a travou. Jedno hnízdo může být až 20 let v provozu.

Jaro

Po přiletu celoživotně věrného páru ze zimovišť v Africe na své mnoholeté hnízdo dochází v dubnu k tokání, přičemž se ptáci před sebou klaní, zdvihají zobáky a roztahují ocasní peří do vějíře. Následuje páření, většinou na hnízdě. Snůška 3–5 bílých vajec je kompletní koncem dubna (1 vejce každé 2 dny); pár se střídá v sezení. Při tom upravuje kolem sebe naskládané větve, občas vstává k otáčení vajec a věnuje se mechové podložce. Inkubace trvá jeden celý měsíc. Koncem května, kdy stromy již mají krycí listí, se po sobě líhnou mládí.

Ve sledovaném hnízdě u Štítné, kde se v roce 2021 vylíhli tři mládí, se na rozdíl od hnízda u Brumova (4 mládí v roce

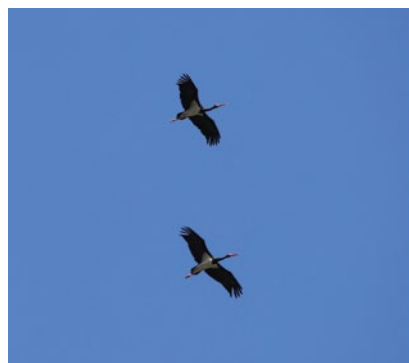
2018) nepřetržitě zdržoval alespoň jeden dospělý, jistě z důvodu přítomnosti páru puštíka bělavého, který vyseďával 300 m odtud a s kterým si dělil teritorium a lovil v okolí. Po přiletu dospělého ke krmení byl pár jen krátce pospolu, pak hlídající pták odlétl za další potravou. Tyto neslyšné přílety a odlety mezi korunami stromů tiše šumícího lesa dělají vznešený, elegantní dojem, hektičnost neexistuje.

Mladí

V červnu 2022 jsem u Štítné pozoroval opět tři mladé. Jsou už sami v méně ohroženém věku ~3 týdnů (puštíček bělavý se tento rok už neukázal). Cvičí křídla a pro exkrementování po vzoru dospělých vždy couvají na okraj hnízda. Oba dospělí krmí, ale jen asi jednou za 2 hodiny (4× za odpoledne), přičemž vyvrhnou potravu z volete na dno hnízda. Každý mladý si musí co nejrychleji pro sebe seznobnout podíl. Scéna se odehrává za hektického házení křídel. Jinak mládí sedí klidně na hnízdě, občas už mávají křídélky a občas se hravě potýkají. Potrava sestává z bezobratlých, obojživelníků, užovek a myší.

Během postupujícího zapeření skáčou mládí při mávání křídel do vzduchu. Je dobře vidět několikadenní věkový rozdíl na zbarvení volete. Mladí opouštějí hnízdo až po více než dvou měsících, pak se rozlétají do údolí na louky a k tekoucím vodám. V srpnu odlétají na tah směr Afrika.

V CHKO Bílé Karpaty lze populaci čápů černých odhadnout na 10 hnízdicích párů, po celé České republice je rozmístěno až 550 párů a populace lehce stoupá. Stejný

Pár při majestátním přeletu. Brumov, 9. 7. 2023
(Foto Štěpán Vavruch)

počet, ale při menší ploše, se nachází také na Slovensku. Druh je dnes lokálně ohrožen, hlavně kácením lesů, stavbou silnic, turistickým ruchem a i odstřelem. Čáp černý je přísně chráněn včetně jeho hnízdiště. Jde o zvláště spektakulární a hodnotný poklad naší krajiny.

Štěpán Vavruch
Basilej (Švýcarsko)

Dr. Štěpán Vavruch (*1957) vyučoval geografii a ekologii na Freiburské a Basilejské univerzitě. Od roku 1975 se věnuje i ornitologii. Zúčastnil se projektu mapování ptáků pro Atlas hnízdicího rozšíření ptáků nejdříve ve Švýcarsku, následovně v České republice a na Slovensku.

Mláděta s věkovým rozdílem několika dnů. Štítná nad Vláří, 8. 7. 2021 (Foto Štěpán Vavruch)

Velké šelmy

V posledních desetiletích se do evropské krajiny vracejí velké šelmy, obzvláště vlci. Ačkoliv je kontinent stále hustěji protkán sítí silnic, zaplňován rozšiřujícími se sídly a průmyslovými zónami, většina populací velkých šelem je stabilních, nebo se dokonce zvětšují. Sledujme to také v Bílých Karpatech.

Pro pochopení návratu šelem si uděláme krátký exkurz do historie. A aby to bylo jednodušší, zůstaneme v Česku. Před druhou světovou válkou zde byly velké šelmy vyhubeny a o medvědech, vlčích a rysech jsme mohli slyšet v nezapadlých koutech slovenských hor. Lesy u nás v té době tvořily 30 % rozlohy státu, naše hory byly intenzivně zemědělsky obhospodařovány, často až do nejvyšších poloh, a populace divokých kopytníků byly mnohonásobně menší než dnes.

Medvěd hnědý (Foto Jiří Hoško)

Například prase divoké, jehož dnes myslivci loví statisíce kusů ročně, žilo většinou jen v oborách. Také srnci a jeleni byli podstatně vzácnější než dnes. V poválečném období se s postupně zvyšující rozlohou lesů začala zvyšovat i potravní nabídka pro velké šelmy. V krajině ubývalo pastvin a dobytka, ale přibývalo lesů a s nimi divokých kopytníků. Také pohled člověka na šelmy a jejich roli v přírodě se postupně měnil a velké šelmy byly zařazeny mezi chráněné druhy živočichů.

Vlci

Trvalý výskyt vlků, rysů a medvědů registrujeme už několik desítek let zejména v Moravskoslezských Beskydech a Javorníkách. Díky návaznosti na tato pohoří se však i Bílé Karpaty stávají jejich domovem.

V dnešním období máme v Bílých Karpatech nejvíce informací o výskytu vlků. Jejich častější pozorování zaznamenáváme v posledních pěti letech, ale i dříve sem vlci občas zavítali. Dá se předpokládat, že jejich častější výskyt souvisí se situací v Beskydech a Javorníkách, kde se od roku 2019 vlci pravidelně rozmnožují.

V Bílých Karpatech, zejména v severnější části pohoří, byl v loňském roce, na základě stopování a monitoringu pomocí fotopastí, zaznamenán trvalý výskyt vlčího páru a také několika samostatných jedinců, kteří přecházejí i do Vizovických vrchů. Vlci se dokáží pohybovat i poměrně otevřenou krajinou, takže nejsou vázání jen na vrcholové partie pohoří a lesní prostředí, ale běžně se pohybují v podhůří a nemají problém procházet ani zemědělsky využívanou krajinou.

Nebezpečí

V posledních letech jsou zde také každoročně zaznamenávány škody na ovcích. Vlci většinou útočí na nedostatečně zabezpečená stáda hospodářských zvířat, která představují pro vlky snadnou kořist. Navíc, pokud má vlk možnost zaútočit opakovaně na nechráněné stádo, naučí se to a může toto chování učit i další členy smečky. Je proto důležité dbát na prevenci škod a stáda si dostatečně zabezpečit, aby vlci měli co nejmenší šanci ovce napadnout.

Každé ochranné opatření však nemusí zafungovat stoprocentně. Vlci mají takřka neomezený čas, kdy mohou obcházet pastviny a odhalit slabinu nebo drobnou nedokonalost v zabezpečení. Neefektivnější ochranou hospodářských zvířat je kombinace přítomnosti pasteveckého psa (či více psů) a elektrického ohradníku.

Medvěd hnědý

Také medvědi se v Bílých Karpatech objevují pravidelně. Zejména severní část pohoří pro ně představuje významné území výskytu. Od roku 2000 byl medvěd zaznamenán každoročně kromě let 2004, 2005 a 2012. Většinou se jedná o migrující jedince, kteří se zde objevují ve vegetační době na pár týdnů či měsíců a pak se vracejí zpět do slovenských hor. Ale například v letech 2007 až 2010 se v severní části území vyskytoval medvěd trvale a na slovenské straně hor i zimoval. Také loni v listopadu se nám podařilo

Vlk, Bílé Karpaty, listopad 2023 (Foto archiv Hnutí DUHA Šelmy)

medvěda zaznamenat pomocí fotopastí na slovenské straně v okolí obce Zubáku.

Většina medvědů však žije skrytým způsobem života a o jejich přítomnosti víme jen díky nálezům stop v blátivých cestách. Občas i medvědi dělají škody na ovcích a příležitostně také na včelařských zařízeních. V Bílých Karpatech však z posledních let o žádných takových škodách nevíme.

Napadení člověka

Medvěd je jediná šelma, která může být člověku za určitých okolností nebezpečná. Na Slovensku je každoročně zaznamenáno několik případů napadení lidí medvědem, je však třeba si uvědomit, že tamní početnost medvědů dosahuje více než tisíce jedinců. Vzhledem k tomuto počtu a počtu lidí pohybujících se v oblastech s trvalým výskytem medvěda se jedná o vzácné střety. Je tedy evidentní, že medvěd se uchyluje k útoku na člověka většinou jen v případech, kdy se cítí sám ohrožen, nebo medvědice brání svá mláďata, případně kdy se lidé dostali do blízkosti medvědího brlohu.

Ačkoliv neexistují stoprocentně zaručená pravidla, následující odborné a prověřené tipy pomáhají snížit riziko zbytečného konfliktu s medvědem. Nejdůležitější je předcházet setkání s ním. Pokud procházíte nepřehledným terénem, je dobré o sobě dávat vědět napří-

Vlče v CHKO Beskydy, červenec 2021 (Foto Michal Bojda)

Rys ostrovid, Bílé Karpaty, srpen 2020
(Foto archiv Hnutí DUHA Šelmy)

klad mluvením nebo zpěvem, případně můžeme občas poklepat turistickými hůlkami, nebo zabouchat palicí o strom, aby o nás medvěd včas věděl a měl možnost se nám vyhnout. Toto chování se nám ostatně může hodit i v místech, kde jsou divoká prasata, a těch je zde určitě mnohonásobně víc než medvědů.

Rys ostrovid

Poslední velkou šelmou, která občas do Bílých Karpat zavítá, je rys ostrovid. Jeho výskyt je na základě našeho monitoringu spíše sporadický. Jedná se většinou o mladé migrující jedince, kteří přecházejí z Beskyd a Javorníků a hledají si zde nové teritorium. V severní části pohoří se nám podařilo pomocí fotopastí zachytit tři různé jedince rysa ostrovida, a to v letech 2018, 2020 a 2021. Díky nezaměni-

telné kresbě kožichu můžeme jednotlivé jedince bezpečně rozlišovat a sledovat tak jejich životní osudy. Víme proto, že rys, který se nafotil v srpnu roku 2020 nad Nedašovou Lhotou, byl o pár měsíců později zachycen na fotopastech ve Vsetínských Beskydech a 27. prosince 2020 skončila jeho životní pouť na dálnici D1 nedaleko Brna, kde byl nalezen sražený autem.

V loňském roce se nám rysa v Bílých Karpatech zdokumentovat nepodařilo. Stále se tedy jedná o území, kterým někteří jedinci spíše jen procházejí. Ani v následujících letech se nedá očekávat, že by se zde rysové objevovali častěji, protože i v Beskydech posledních deset let jejich populace spíše stagnuje.

Zkreslené představy

Zejména tam, kam se velké šelmy teprve vracejí, panuje u veřejnosti spousta předsudků k těmto zvířatům. Lidé mají z médií informace hlavně o tom, že vlci dělají škody na hospodářských zvířatech a medvěd občas někoho na Slovensku napadne. Proto máme často zkreslené představy o jejich životě a mnoho lidí jejich výskyt znepokojuje. Počítat přínosy výskytu velkých šelem je mnohem těžší než kalkulovat přímé škody, které šelmy způsobí zemědělcům. Z dílčích studií však víme, že zejména vlci a rysové dokáží redukovat množství jelenů, srnců a divokých prasat, tedy lovné zvěře, která jen v lesích a na ze-

Kompenzace škod

Chovatelé, kterým vlci zabijí nebo poraní ovce, mají nárok na náhradu škody od státu, která je vyplácena podle zákona č. 115/2000 Sb.

Stát vychází chovatelům hospodářských zvířat již několik let vstříc i opakovanými dotačními výzvami v rámci Operačního programu Životní prostředí na realizaci preventivních opatření před útoky velkých šelem. Financuje zabezpečení stád až do výše 100 % nákladů. Z dotace lze pořídit mobilní sítě, elektrické ohradníky i se zdroji napětí, pevné ohrady, pevné i mobilní košáry, nákup a částečné náklady na veterinární péči pasteveckých psů.

mědělských plodinách působí škody za miliardy korun ročně.

Bílé Karpaty jsou velmi pestrým územím a bude záležet jen na nás, zda dovolíme, aby byly díky velkým šelmám ještě pestřejší.

Michal Bojda
Lidečko

Mgr. Michal Bojda (*1982) vystudoval učitelství přírodopisu a zeměpisu. Od roku 2005 se věnuje ochraně a výzkumu velkých šelem i osvětě a vzdělávání o nich. Je zaměstnaný u Hnutí DUHA Šelmy a na Ústavu ekologie lesa Mendelovy univerzity v Brně.

Recenze

Z každé stránky na tě kouká...

V roce 2022 vyšla pod titulem *Z každé stránky na tě kouká, zvířátko, či hlava brouka* básnická sbírka od autora Josefa Horňáčka, který v ní hravě představuje různé druhy zvířat. Tyto básně jsou doplněny akvarelovými ilustracemi Margity Kvasničkové.

Sbírka obsahující 50 básní je zpracována přehledně a minimalisticky. Na každé dvojstránce najdeme jednu krátkou báseň o zvířátku s barevnou ilustrací. Básně popisují obecnější zvířata jako například jelena, pavouka či ještěrku, ale také konkrétní druhy z Bílých Karpat jako kudlanku, ledňáčka či tesaříka alpského. Díky jednoduchosti, hravosti, zaměření a dél-

ce jsou básně vhodné pro rodiče na předčítání dětem či pro děti samotné – ať už pro nácvik čtení, či pro zábavu a poučení. Mnoho básní je zakončeno vtipnou pointou, která však představuje realitu živočišné říše.

Autor Josef Horňáček je rodákem z Nové Lhoty a k přírodě i Bílým Karpatům má blízko. Kromě myslivosti se věnuje včelaření a ve volných chvílích se stará o svůj sad. Zvířata kolem něj jsou hlavním inspirací pro jeho básně, které často zachycují, co je pro daný druh typické. Ilustrátorka Margita Kvasničková žije v Ostrožské Nové Vsi a malování je jejím koníčkem.

Už teď se můžete těšit na další básničky, protože autoři společně připravují pokračování s podobnou tematikou.

Katrin Holubíková Jongepierová
Veselí nad Moravou

Mgr. Katrin Holubíková Jongepierová (*1995) je učitelkou anglického jazyka, tohoto času na mateřské dovolené.

O Maculince

Ačkoli motýlů v naší přírodě z různých příčin ubývá, přece jen je to ještě velmi početná skupina našeho hmyzu. Víte třeba, že u nás žije celkem třicet dva druhů modrásků? A to do rodiny modráskovitých patří ještě pět druhů ohniváčků, osm druhů ostruháčků a jeden pestrobarvec.

Ale zůstaňme u modrásků. Většina těchto drobných motýlků žije životem, který dobře znáte. Paní modrásková naklade vajíčka na vybrané rostliny, vylíhlé housenky tam pak baští listy nebo květy, potom se zakuklí a z kukel se po čase vyprostí motýlci. Víte ale, že pět našich druhů modrásků, tedy jejich housenek, se vyvíjí pod zemí? Tedy přesněji řečeno v podzemních mraveništích? Sice v temnotě bez sluníčka, ale zase ve skvělé společnosti mravenců a jejich larev. A nejen to, modráscí housenky se tam mají jako na zámku. Mravenci o ně pečují, čistí je a krmí. Trošku podivné, ale báječné dětství, že? Jak je to vůbec možné? To bylo tak...

Jednou, už je to hodně dávno, nakladla jedna paní modrásková několik vajíček do květu rostlinky, které říkáme krvavec – to proto, že tato léčivá bylina má červené květy v barvě krve. Z vajíček se vylíhly malé housenky a hned se pustily do jídla. Nejvíce chutnalo jedné z nich, co se jmenovala Maculinka. To vám byl jedlík! Baštila a baštila a... najednou se prokousala z květu na slunce. Sluneční paprsky ji natolik omámily, že se Maculinka přestala orientovat, malinko popolezla a bác! Vypadla z květu dolů na zem, mezi listy a stébla trav. Ležela tu skoro bezmocná, protože její kratinké nožičky, tedy panožky, jí v tomto terénu nijak nesloužily. Tak jen bezmocně ležela a rozhlížela se. Bylo tu docela živo. Táhle běžel nějaký brouček, tady zase mezi dvěma stébly si malinký pavouček pletl pavučinu, nahoře bzučely mouchy a tady po pěšince chodili rezaví mravenci, tedy mravenčice – mravenčí dělnice.

„Hele, Mirko, já už jsem docela unavená. Jak se vrátíme do mraveniště, zůstanu tam a budu odpočívat,“ řekla jedna z nich druhé.

„Ale to nemůžeš, to by se máma zlobila. Víš přece, že má zítra pršet, a tak musíme domů nanosit co nejvíce jídla,“ odpověděla druhá.

Obě pak zmizely v nedalekém travním drnu, ve kterém bylo skryto mraveniště. Netrvalo dlouho a opět z mraveniště vyběhly a zamířily do louky kolem bezmocně ležící Maculinky. Ta pochopila, že je to jediná příležitost jak si zachránit život, a ozvala se: „Haló, prosím zachraňte mne, já jsem se ztratila.“ Snažila se přitom mluvit stejně vysokým hlasem, jakým mluvily mravenčí dělnice, a sotva k ní přiběhly, začala se vrtět a otevírat papulku a ještě k tomu tenince kňourala, stejně jako to dělají malá kotátka, když chtějí upoutat naši pozornost.

„Podívej, Rubi, jak je ta larvička kouzelná,“ řekla Mirka kamarádce.

„Ta je opravdu kouzelná, úplný mazlíček. A jak krásně voní,“ odpověděla Rubi.

„Víš co? Odneseme ji domů, larvičky budou mít radost z takové kamarádky.“

„Máš pravdu a mám se bude určitě také líbit, je opravdu milá.“

A tak se stalo. Mravenčí dělnice opatrně odnesly Maculinku domů, do mraveniště, mezi mravenčí larvy. Následující týdny o ni pečovaly, čistily ji a krmily, a tak Maculinka rychle rostla. Byla již mnohokrát větší než mravenčí larvy, ale všichni ji milovali a nikomu ta velikost nevadila.

Stejně jako se dospělé mravenčí larvy ve správnou dobu zakuklily, stalo se i s Maculinkou. Z kukel se potom vylíhly nové mravenčí dělnice a Maculinka se změnila v malého motýlka. Tedy v paní modráskovou. Ta vylezla hlavní chodbičkou z mraveniště

na blízké stéblo trávy a tam odpočívala. Během odpočinku roztáhla křídla, nechala je oschnout a nabrala sil. Potom vzlétla a objevila nový svět. Byla silná, protože byla dobře krmena a vyrůstala v naprostém klidu a bezpečí, bez strachu o život. Ony to housenky motýlů nemají snadné. Kde kdo se je snaží sezobnout či ulovit, ale Maculinka v mraveništi žila jako ve vatě. Toť se ví, že si tuto zkušenost nenechala pro sebe, ale vyžvanila to všem modráskům, které potkala. Moc jí sice nevěřili, ale několik modráscích maminek to poradilo svým malým larvičkám a ty to opravdu vyzkoušely. Od té doby se housenky některých druhů modrásků vyvíjejí v mraveništích.

Pavel Bezděčka
(text a ilustrace)

Letní soutěž o tričko

Letošek je Rokem motýlů. Napiš nám správné odpovědi na otázky a vyhraž tričko s orchidejovým motivem.

Kvíz

1. Přibližně kolik druhů motýlů se vyskytuje v Česku a na Slovensku?

- a) 130 druhů denních a 170 druhů nočních motýlů
- b) 3400 druhů denních a 130 druhů nočních motýlů
- c) 150 druhů denních a 3400 druhů nočních motýlů

2. Jak se jmenuje rostlina, na kterou motýl klade vajíčka?

- a) hostitelská
- b) výživná
- c) živná

3. K čemu slouží kresba oka na křídlech motýla?

- a) k zastrašení nepřátel
- b) k vyhledávání jedinců stejného druhu
- c) k rozpoznání samic a samců

4. Jaké je správné pořadí ve vývoji motýlů?

- a) kukla – vajíčko – housenka – dospělec
- b) vajíčko – housenka – kukla – dospělec
- c) vajíčko – kukla – housenka – dospělec

5. Kolik mají motýli křídel a kolik nohou?

- a) jeden pár křídel a dva páry nohou
- b) dva páry křídel a dva páry nohou
- c) dva páry křídel a tři páry nohou

6. Na kterou rostlinu klade svá vajíčka babočka paví oko?

- a) na kopřivu dvoudomou
- b) na bodlák obecný a kadeřavý
- c) na pcháč oset a panonský

7. Co obvykle žerou housenky našich motýlů?

- a) nektar, med
- b) pletiva rostlin (listy, stonky aj.)
- c) drobné bezobratlé (roztoče, mšice)

8. Který z těchto druhů patří mezi denní motýly?

- a) vřetenuška
- b) soumráček
- c) bourovec
- d) dlouhozobka

Osmisměrka

Najdi název z Bílých Karpat vyhynulého motýla:

Vyhledej: babočka, bekyně, bělásek, bourec, jasoň, lišaj, martináč, modrásek, mol, mūra, okáč, otakárek, perleťovec, přástevník.

(Ilustrace František Severa)

J	Č	Á	N	I	T	R	A	M	C
A	Ž	L	B	O	U	R	E	C	E
Š	B	U	Ť	T	Á	M	O	L	V
I	A	Ě	J	A	S	O	Ň	Ě	O
L	B	S	L	K	Č	E	K	N	Ť
M	O	D	R	Á	S	E	K	Y	E
Ů	Č	B	K	R	S	A	R	K	L
R	K	O	V	E	O	E	M	E	R
A	A	Ě	N	K	N	Ý	K	B	E
K	Í	N	V	E	T	S	Á	Ř	P

Odpovědi na osm otázek zašlete do **1. září 2024** na email casopis@bilekarpaty.cz nebo poštou na adresu:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
redakce časopisu Bílé - Biele Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou

Jeden vylosovaný výherce obdrží tričko s orchidejovým motivem a předplatné časopisu Bílé - Biele Karpaty na jeden rok. Uveďte k odpovědi druh (dámské/pánské) a velikost trička (S/M/L/XL/XXL).

Správné odpovědi z minulého čísla 2/2023:

1. b, 2. a, 3. b, 4. c, 5. b, 6. a, 7. c, 8. b.

Výherce soutěže: Alice Bíbrová (Dolní Domaslice).

Cena předplatného:
Česká republika 150 Kč
Slovensko 300 Kč

Bílé - Biele Karpaty

Předplatné prosím uhradte vydavateli ZO ČSOP Bílé Karpaty,
číslo účtu: 1442785399/0800, variabilní symbol: 1111.
Do zprávy uveďte „časopis BBK“ a vaše jméno.

Bližší informace najdete na csop.bilekarpaty.cz.

Bílé - Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí
1/2024, 29. ročník

Vydavatel:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou
tel: +420 518 326 470, +420 725 437 882
e-mail: casopis@bilekarpaty.cz

Spolupracující organizace:

Správa CHKO Biele Karpaty, Nemšová
Vzdělávací a informační středisko Bílé
Karpaty, o. p. s., Veselí nad Moravou
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,
Regionální pracoviště Správa CHKO Bílé
Karpaty, Luhačovice

Redakční rada:

Libor Ambrozek, Pavel Bezděčka,
Zuzana Černá, Tomáš Hamrlík,
Jan W. Jongepier (šéfredaktor),
Jana Líčeníková, Marie Petřů,
Katarína Ďurčeková, Jitka Říhová,
Petr Slinták

Grafika a sazba: David Jongepier

Tisk: Tiskárna Didot, spol. s r. o.

Rozšiřuje: Mediaprint & Kapa

Koordinace distribuce:

Vydavatelský servis „Říha“

Předplatné a inzerce:

Jana Líčeníková, Jitka Říhová

Reg. č. E 7428, ISSN 1211-3638,
vychází 2x ročně, náklad 2300 ks,
cena 75 Kč (DPH 10 %) / 3 €.

Čitatelia na Slovensku môžu predplatné vo
výške **10 € na rok** uhradiť poštovou poukážkou
na adresu:

Občianske združenie Pre prírodu
Mierové námestie 29, 911 01 Trenčín
tel.: +421 326 598 387

e-mail: katarina.durcekova@sopsr.sk

Do správy pre príjemcu uveďte „časopis BBK“.

Poděkování

Toto číslo bylo vydáno v rámci programu Českého svazu ochránců přírody “Ochrana biodiverzity”, který podporují:

Ministerstvo životního prostředí

Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska donátorů. <http://biodiverzita.csop.cz>

Periodikum je vydáváno ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny
ČR, regionálním pracovištěm SCHKO Bílé Karpaty.

Děkujeme všem obcím, firmám, předplatitelům a příznivcům našeho časopisu za projevenou
přízeň a finanční podporu (řazení dle abecedy):

Mecenáši časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 4000 a více Kč):

Český svaz ochránců přírody (Praha), Lumír Schejbal (Brno).

Patroni časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 1000–3999 Kč):

Kongregace sester Nejsvětější svátosti (České Budějovice), Obec Korytná, Obec Újezd,
ZO ČSOP Pantoflíček (Slavkov), Aleš Cimala (Veletiny), Zuzana Černá (Hodonín), Pavel
Kolínský (Praha), Hana Komercová (Nasavrky), Alois Krobot (Napajedla), Jan Soukup
(Brno), Josef Tillich (Veselí nad Moravou), Jana Zehnulová (Brno).

Podporovatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 500–999 Kč):

Stanislav Hekele (Loštice), Zbyněk Sviták (Brno).

Přispěvatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 200–499 Kč):

Jarmila Barboříková (Štítná nad Vláří), Ivan Blaha (Zlín), Ivo Divoký (Zlín), Ing. Antonín
Hájíček (Lišany u Rakovníka), Kamila Chaloupková (Rádlo), Martin Janků (Brno), Patrik
Janota (Hostětín), Ing. Šárka Klonová (Korytná), Jana Oberreiterová (Šumná), Šárka
Otradovcová (Staré Město), Jiří Pech (Roupov), Aleš Sumec (Brno), Ing. Miroslav Trnka
(Hodonín), Marie Ušáková (Bojkovice), Stanislav Zemek (Květná), Marie Žáková (Kunovice).

Redakce

Titulní strana: Bělásek řeřichový / mlynárik žeruchový (Foto Alois Kozubík)

Navštivte náš E-shop Bílé Karpaty na webu: www.eshopbilekarpaty.cz

The screenshot shows the website interface for 'eshopbilekarpaty.cz'. At the top, there is a search bar with the text 'zadejte hledaný text...' and a 'Hledat' button. To the right, there is a shopping cart icon showing '0 ks za 0,00 Kč' and a phone icon with the text 'Nevíte si rady? Zavolejte. +420 518 326 470 Po - Pá 8:30-11:30 a 13:00-16:00'. Below the search bar, there is a list of product categories on the left, including 'Knihy', 'Trička', 'Budky a krmítka', 'Regionální travní směsi', 'Časopis Bílé - Biele Karpaty', 'DVD / CD', 'BIO Ovoce', 'Korkové podtácky', 'Kalendář', 'Psací pera', 'Náušnice', 'Dřevěné hry', and 'Kožené klíčenky'. To the right of the categories, there are several product images: a black t-shirt with a yellow floral pattern, a wooden coffee grinder, a book cover titled 'České náry a synonyma jablem', a white ceramic coffee pot, a white mug with a floral pattern, and a package of seeds or plants.

Národní program Ochrana biodiverzity

Český svaz ochránců přírody každoročně finančně podpoří více než 120 projektů zaměřených na praktickou ochranu biodiverzity České republiky a její propagaci. biodiverzita.csop.cz

Ministerstvo životního prostředí

Generální partner
programu
Ochrana biodiverzity